Контрольный экземпляр

Массо а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ПАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕН МИНИСТРИЙ СОВЕТЕН ОРГАН

(«С В Е Т») Орган Чечено-Ингушского обкома КПСС, Верховного Совета и Совета Министров Чечено-Ингушской АССР

Газет арадуьйла 1923 шера дениз • ШОАТТА, 21 январь, 1978 шу. • № 9 (5832). • Мах 2 кап.

СИЙЛЕ ХИЙЛА ХЬАЛХАЛАТТАРИЙ!

КПСС обкома бюро, Нохч-ГIалгIайн Министрий Совет, облсовпроф, ВЛКСМ обком хьехнай хьайбаш продукташ дукхаг1а ахаран йоххаран дукха 1977 шера йоаржаль хиннача социалистически яхь итогашка.

Котьалнарам в аьрх1а, республиканселн газеташ т1е хьадийллача Сийлен улга т1е яьхай:

РАЙОНАШ:

ГРОЗНЕНСКИ,

яхь хьалхара моттиг яккхарах. Цунна хьохаьай КПСС обкомен, Нохч-ГIалгIайн АССР Министрий Советен, облсовпрофен, ВЛКСМ обкомен карара хара тела ЦIе байрах, ахчан совгIат деннад 1500 сом.

Хьайбай продуктивность лакхьялга 1алаш а деш, районо кхочушьяьй пачхалкхен планаш (т1атеза хинна задани а лоарх1аш) дулх дохкара — 104 процент, шура — 114, фуаш — 104, тха дохкара — 123 процент. Пачхаьалкхенга дулх дохкара боарам лакхбеннаб 1976 шорарца ниисбича — 45 процент, шура — 12, фуаш дохкара боарам — 6 процент.

ШАЛИНСКИ,

шолла1а моттиг яккхарах. Цунна деннад 1000 сом ахчан совг1ат.

Хьайбай продуктивность лакхьялга 1алаш а деш, районо кхочашьяьй пачхаьалкхен планаш (т1атеха хинна задани а лоарх1аш), дулх дохкара — 101 процент, шура — 115, фуаш — 130, тха дохкара — 143 процент. Пачхаьалкхенга дулх дохкара боарам лакхбеннаб 1976 шорарца ниисбича — 12 процент, шура — 13, фуаш дохкара боарам — 2-зза.

БОАХАМАШ:

«Красный пахарь» аха колхоз, Шелковской район;

«Атагинский» совхоз, Грозненски район,

яхье хьалхара моттигаш яхарах, х1оранена 800 сом ахчан совг1аташ а луш;

«Притеречный» совхоз, Наурски район;

«Верхненаурский» совхоз, Надтеречни район;

Ленина ц1ерагIа колхоз, Шелковской район,

шоллаг1а моттигаш яхарах, х1оранена 500 сом ахчан совг1аташ а луш.

ФЕРМАЦИ БРИГАДАШИ

«Путь к коммунизму» яхача колхоза шурий ферма, Шелковской район;

«Гудермесский» совхоза № 1 йола шурий ферма;

хьалхара моттигаш яхарах, х1оранена 500 сом ахчан совг1ат а луш;

«Горец» яхача совхоза № 2 йола шурий ферма, Урус-Мартановски район;

«Гикаловское» ОПХ шурий ферма, Грозненски район;

«Искра» яхача совхоза шурий ферма, Шалински район;

«Юбилейный» совхоза шурий ферма, Грозненски район;

«Шалинский» совхоза хьакхарчий ферма;

«Терский» совхоза жа 1уй бригада, Наурски район (вокххаг1аола жа 1у н. Алиев Н.);

«Минеральный» совхоза жа 1уй бригада, Надтеречни район (вокххаг1аола жа 1у н. Шуаипов Т.);

Ц1ечa Эскара ц1ерагIча колхоза жа 1уй бригада, Сунженски район (вокххаг1аола жа 1у н. Шайзаев С.);

шолла1а моттигаш яхарах, х1оранена 300 сом ахчан совг1ат а луш.

ПРОИЗВОДСТВЕ ХЬАЛХАЛАТТАРАШ

хьалхара моттигаш яхарах селаIа беза мах боцаш совг1ата путевкаш а луш;

Астамирова М. — «Путь к коммунизму» яхача колхоза доярка, Сунженски район;

Бейко А. — «Гудермесский» совхоза хьакхарч лелаер;

Картоева А. — «Советский» совхоза доярка, Малгобекски район;

Лабазанова Х. — «Россия» яхача колхоза доярка, Наурски район;

Магомедов В. — «Красный пахарь» яхача колхоза вокххаг1аола жа 1у, Шелковской район;

Моисеева А. — «Путь к коммунизму» яхача колхоза доярка, Шелковской район;

Остроущенко В. — «Ермоловский» котамий совхоза котамаш лелаер, Грозненски район;

Умаджиева М. — «Горец» совхоза доярка Урус-Мартановски район;

Хажбакмадова З. — «Юбилейный» совхоза доярка Грозненски район;

Чагаева С. — «Гикаловское» ОПХ доярка, Грозненски район.

Шолла1а моттигаш яхарах, мах боцаш туристически путевкаш а луш:

Аменкеев А. — «Шелковский» племзавода вокххаг1аола жа 1у, Шелковской район;

Арчакова Д. — «40 лет Октября» яхача совхоза 1аьсий лелаер, Назрановски район;

Базилевская З. — «Шалинский» совхоза хьакхарч лелаер;

Бахмадов М. — П. Ахриева ц1ерагIча совхоза вокххаг1аола жа 1у, Малгобекски район;

Варзиева Д. — Орджоникидзе ц1ерагIча колхоза 1аьсий лелаер, Веденски район;

Докуева Т. — «Молочный № 2» яхача совхоза 1аьсий лелаер, Грозненски район;

Джабраилов М. — «Лермонтовский» совхоза техник-осеменатор, Ачхой-Мартановски район;

Джамбулатова Н. — «Кулеринский» совхоза доярка, Грозненски район;

Душиева З. — «Коминтерн» колхоза доярка, Шелковской район;

Исраилова К. — «Южный» совхоза доярка, Шалински район;

Кусаев Г. — Калинина ц1ерагIча колхоза скотник, Ножай-Юртовски район;

Магомедова С. — Ленина ц1ерагIча колхоза доярка, Шелковской район;

Мадаева М. — «Верхненаурский» совхоза доярка, Надтеречни район;

Митаева З. — Кирова ц1ерагIча колхоза скотник, Советски район;

Самбиева Б. — «Урус-Мартановский» совхоза доярка; Урус-Мартановски район;

Самокрутова Е. — Ленина ц1ерагIча колхоза доярка, Наурски район;

Сигаури З. — «Бамутский» совхоза доярка, Ачхой-Мартановски район;

Умарова В. — «Джалка» яхача совхоза доярка, Шалински район;

Хамдулаева А. — «Кавказ» яхача котамий фабрика котамаш лелаер, Шалински район;

Цуберо М. — Ц1ечa Эскара ц1ерагIча колхоза доярка, Сунженски район.

ДАЬХЕННА — ТХА ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАМ!

Толамий накъаг1а

Селхан М. Ю. Лермонтова ц1ерагIча театре Грозненски района партийно - боахама актива собрани хилар. Цун балха повестка керттера дош да: «КПСС ЦК декабрьски Пленума решенешца, «1978 шера план кхочаш а т1еххкхочаш а ира социалистически яхь йоаржаре производства эффективности балха дикали лакхьяра т1ехьа лоаттабу къовсам ч1оаг1баре хьакъехьа» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК партийни, советски, боахама, профсоюзни, комсомольски организацешка, Советски Союза къахьегамхошка яздаьча Письмоци дуваздениа района къахьегамхошта хьалхашка латта декхараш».

КПСС Грозненски райкома хьалхарча секретара нох. А. Н. Воронкина собрани хьайийлачул т1ехьаг1а, КПСС обкома бюрон Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Советен ц1ерагIа активе къамаьл даьчa республика Министрий Совета хьалхарча заместитель нох. С. Н. Кожуховски айдар республика районашта юкъе юртбоахама продукташ ахаран йоххарен балха хьалхара моттиг яьккхача Грозненски района къахьегамхой толамех, пятилетка кхоалаг1ча шера царна хьалхашка латтача декхарех.

Социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхача района ер КПСС обкома бюрон, Нохч - ГIалгIай АССР Министрий Советен, облсовпрофен, ВЛКСМ обкомен ц1ерагIа карара тела ЦIе байрах.

Собрание балха повестка дешах доклад йир парте Грозненски райкома хьалхарча секретара нох. А. Н. Воронкина. Прениешь къамаьлаш дир юртбоахама производстве хьалхалаттарша, партийни а боахама а болхлоша.

Актива собрание пятилетка кхоалаг1ча шера керда социалистически декхараш т1аийцар.

«Красный молот» завода ерригача мехкашкарча, производствени участкашкарча берригача болхлоша, инженерно-технически болхлоша ч1оаг1а уйла т1аьхийта укх деношка Iомадеш да КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК партийни, советски, боахама, профсоюзни, комсомольски организацешка, Советски Союза къахьегамхошка яздаь Письмо. Из боль дика лел № 16 йолча цехе. Делкъийга салоIача хана е болх д1абоабабахьа из лоарх1аме документ д1адоэийташ хул цеха комсомольски организаце секретарь Мажаева Раият.

СУРТА Т1А: болхлошта КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо дешаш я Р. Мажаева

И. ПЛИЕВА сурт.

ВАЙ ДЕЗАГIА ДОЛА ГIУЛАКХ

«Старогрознефть» НГДУ Александр Моисеевич Базилевски кулгалдеча 3-ча коллективо ч1оаг1а къоабалдаь т1аийцар «1978 шера план кхочаш а т1еххкхочаш а ира социалистически яхь йоаржаре производства эффективности балха дикали лакхьяра т1ехьа лоаттабу къовсам ч1оаг1баре хьакъехьа» яздаь КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмо.

Мехкадьтта доахарашна юбилейни шера къахьача скважинашкара планал совг1а 7215 тонн яьккхай шера хьалаьбайя шоаш т1аийцача доккхийча декхарашкеи дилача 1400 тонн мерз йоацача.

Дика да цар г1улакх укх кердача шера а. Укх бетта дукхьал 16 дени буси цар Даьхен резервуарашка 16 эзар тонн мехкадьтта деттад, цу даькъе 320 тонн планал совг1а а йолаш. Къаьстта дика къахьег инженер - технолог Юрий Ковалев волча Старогрозненски эзели мехкадьттахошта. Иштта дика болх беш ба Багаев Салман, Гелаева Арубика, Черцецкая Валентина, Кайдалов Аркадий, иштта кхы дукх кхыбараш.

Политинформатора Шевченкос Письмох лаьца дечa къамьлага ла а дайта, вокххаг1волча оператора Багаев Салмана аьлар: «Из Письмо, вайга ядачча сана да, цудухьа кулгаш в1ашка на дохкаш къахьегаргда вай — из хургда парте вай, мехкадьтта доахарий, еча йоаххоша лу жоп».

А. ТИЩЕНКО.

ДИКА ХОАМАШ

Къахьегамa толамашца жоп лу «1978 шера план кхочаш а т1еххкхочаш а ира социалистически яхь йоаржаре производства эффективности балха дикали лакхьяра т1ехьа лоаттабу къовсам ч1оаг1баре хьакъехьа» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК партийни, советски, боахама, профсоюзни, комсомольски организацешка, Советски Союза къахьегамхошка яздаьча Письмона буруй тохара балхий Горячеводски управление мастера В. Коньковс бригада коллективо.

Ханал 14 ди хьалха шоай январь бетта план кхочашьярах хоам баьб бурувдеттараша.

Проектни к1оаргал 5000 метр долча «Червленная» яхача моттиге буруя тохаш йолча цу бригада 18 январь т1аккхочаш 470 метр буруя телад, цох бетта планал совг1а техар 15 метр а долаш. Январь боалехьа кхы а 200 метр буруя тоха лаьрх1ад хьинар долча коллективо.

Денгара денга шераг1а яржаш латт бригадa сменашта юкъера социалистически яхь. Кхычарна хьехкам телаш къахьег Е. Ивахтенкос, М. Николаева, бурувдеттарий т1енчаша, А. Махмудова, слесаря В. Мадаева, дукха кхыбараша.

* * *

Укх шера хьалхашка латта декхараш кхочашдара шераг1а социалистически яхь йоаржаяра советски къахьегамхой т1ахьехаш долча КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмос къахьегамеи политически хьинар айдаь къахьег «Грознефтегаз» яхача управление коммунист Гершанович керте латтача № 2 йолча газ чакхиоахаяа цеха коллективо. Пятилетка хьалхарча кхаь шера план 7 октябре кхочашъе яьна шоаш т1аийна декхар кхочашдара коллективо д1абихача ах бетта боккха т1а баькхаб: январь бетта 15 дийнахьа алха планал совг1а даькка газови бензин дукха х1ама на эпшаш 60 тонн да. Х1аьта бутт болабелча деиз деррига даьккар 3,5 эзар тонн тарга да.

Шоай декхараш кхачарна хьохкам телаш кхочашду компрессорий машинисташа С. Усманина, Л. Диблгова, компрессорий наладчикаша И. Мельника, Н. Кудряшица, кочегара С. Муравлевас, П. Малюшенкос, механика Г. Горске, кхычар.

Х. ХАНОВ.

Массане къоабалду

Укх деношка Вознесенски газобензинови заводе чакхъяьлар «1978 шера план кхочаш а т1еххкхочаш а ира социалистически яхь йоаржаре производства эффективности балха дикали лакхьяра т1ехьа лоаттабу къовсам ч1оаг1баре хьакъехьа» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК партийни, советски, боахама профсоюзни, комсомольски организацешка, Советски Союза къахьегамхошка яздаьча Письмона хетаь болхлой, инженерно-технически болхлой, г1уллакхерча наьха митингаш.

Письмос д1адехараш кхочашдара предприяте коллективна хьалхашка латтача декхарех лаьца къамаьл дир завода парткома секретара Соколова Таисия Ивановнас.

— Горячеводски бурувдеттараша д1адоладаь дика г1улакх хьал а лаьца пятилетка хьалхарча кхаь шера задани СССР керда Конституци т1аийца шу дузача денга кхочашъе дош деннад компрессорни служба коллективо, — аьлар машиниста Мамцов Яков Ивановича. Х1аьта цу лоарх1амеча документо дегаш г1оздаьччa тха служба болхлоша кхаь шера задани укх шера цхьалаг1ча октябре кхочашъе социалистически декхараш т1аийцад. Из г1улакх хьалхашара берригаш т1ехьийхар цо.

1 октябре кхаь шера задани кхочашъе дош луш къамаьлаш дир машиниста Еремеева Вера Николаевнас, лаборантка Цисарь Иринас, кхыбараша. Селханарчул дикаг1а тахан, таханарчул дикаг1а кхоана яхача девизаг1а къа а хьегаш шоаш т1аийна декхараш толамца кхочашдергхиларах, производства эффективности балха дикали лакхьяра хьинар кхо ца деш хьахьегаргхиларах дийцар къамаьлаш даьча массане а.

* * *

19 декабре делкъийга салоIача хана Грозненски № 2 йолча г1ишлой - материалий комбината шоллаг1ча цехе хилар КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмоа хетаь митинг. Цига дакъа лоцаш вар б1аь гаргга болхло. Митинг хьаеллаш къамаьл дир цеха начальника Колобов Иван Матвеевича, комбината парткома секретара Махашев Абуязит Чабаевича.

Смени мастера Васюк Мария Павловнас коллективa ц1ерагIа дош делар пятилетка кхаь шера задани укх шера 7 октябре кхочашъе. Шоай инициатива хьаллапара т1ахьийхар цо цеха а ерригача комбината а болхлой. Пятилетка хьалхарча шии шера план 5 ноябре кхочаш а яь, х1ана укх шера март бетта чотах къахьегаш я из смена. Кхаь шера план 25 ноябре кхочашъе декхараш шоай коллективо т1аэцарах дийцар смени мастера Глебов Анатолий Тимофеевича. Шера план цхьоаг1ча ноябре кхочашъе дош а луш, кийчъю продукци дикен т1еххдикен мара ца хилийта дош делар загрузчица Джаутхановa Лейлас, иштта керда декхараш т1а а эцаш къамаьлаш дир кхычар а.

Б. КОСТОЕВ.

IА—ФЕРМАШКА

«1978 шера план кхочаш а т1еххкхочаш а ира социалистически яхь йоаржаре производства эффективности балха дикали лакхьяра лоаттабу къовсам ч1оаг1баре хьакъехьа» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК партийни, советски, боахама, профсоюзни, комсомольски организацешка, Советски Союза къахьегамхошка яздаь Письмо боккха теркам т1ебахийта дийшад республика хьайбаш леладераша. Из дег т1аьа къоабал а деш, иттлаг1ча пятилетка кхоалаг1ча шера доккхий социалистически декхараш т1аийцад цар. Ма-хуьла дукхаг1а хьайбай продукци йоаккхаф, ханал хьалха из йоккхара планаш кхочашъе лерх1 боахамий коллективаша.

1978 шера 16 январь т1акхочаш хьайбай продукташ пачхаьалкхенга йоккхарах йола хьалхара сводка оттаяй республика статистически управлене. Дукхача фермий болхлоша толамe д1алоладаьд пятилетка кхоалаг1а шу. Д1адахача шера укх ханара ниисдича Гудермесски района боахамашка январь бетта 15 дийнахьа шура йоккхилга дег1аденад 25 процент. Грозненски — 13 процент, Сунженски — 8 процент, Надтеречни районе — 22 процент, х1аьта ерригача республикe—5 процент.

Цхьабакъда, дояраший хьачам тоъал боллашел. шура йоаккхилгеи пачхаьалкхенна д1алулгеи лохденнад Ачхой-Мартановски, Наурски, Шелковской районашка.

Дика толамаш доах коа т1ара оалхазараш лелалераша а. Республике пачхаьалкхенна фуаш д1алулга дег1аденад 65 процент. Грозненски района боахамашка — 55 процент.

Республика хьайбаш леладерий сийдола декхар да пятилетка кхаь шера планаш Конституци шу дузача денга кхоачашъелга. Цу г1улакха эша торонаш х1ара районе я.

КПСС ЦК хинна совещани

КПСС Центральни Комитете совещани хилай центральни газетий, журналий, издательствай, телевиденеи радиовещанеи информационни агентствай кулгалхой. Цига дийцад КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленума решенеш д1айоаллайтарeи кхочашъелга в1ашт1ехьдаккхарeи, КПСС ЦК Генеральни секретара, СССР Лакхехьарча Совета Президиума Председателa вокхаста Л. И. Брежнева цу Пленуме даьча къамаьлацара а «1978 шерара план кхочаши т1еххкхочаши яр духьа лелаю социалистически яхь йоаржаяр а производства эффективности балха дикали лакхьяр а духьа лоаттабу къовсам ч1оаг1бара хьакъехьа» КПСС ЦК-ас, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о, ВЛКСМ ЦК-ас яздаьча Письмо т1ара а хьайоаг1аш йола положенеш вашндаш чакхъяхара даькъера массови информацеи пропагандаи средствашa лелаеча г1улакхий керттера лостамаш.

Совещане къамаьл дир Политбюро члена, КПСС ЦК секретара А. П. Кириленкос.

Массови информацеи пропагандаи средствай эггара хьалхара декхар сенах латт аьлча, из латт, совещане белгал ма-даххара, юбилейни яхье айдена къахьегама хьинар ч1оаг1даларах, х1ара къахьегача коллективо, районо, городо, областо, края, республико пачхаьалкхен планови заданеши социалистически декхараши кхочаши т1еххкхочаши дара хьинаре г1о дарах, хьалхалаттача коллективай болхлойи, кердача, прогрессивнег1а йолча къахьегама формаштеи методаштеи юкъиг д1айолаьрий опыт лаьрх1а хьалдацарахи д1айоаржаярахи. Кепайоазон теркама юкъмоттиге латташ хила беза общественни производства эффективности балха дикала лакхьяр, эггара лакхаг1ча къахьегама овсарлелга кхачар, продукци яккхарга д1ададар лохдар, керттерча производственни фондех бизза1а пайда эцар духьа лоаттабу къовсам. Прессага доккха даькъа лаца йиш я бедала, материалий къаьстта а металла, доагора, электроэнергe, балха хенах йолча х1ара минута хьурмат дари тешаме кхоярa, къахьегамеи финансови ресурсех рационально пайда эцардухьа лелаю яхь йоаржаеча.

Редакцешта могалаьд хьалхаг1а хьажаь яха езаш йола объекташ болх бе йоллайтара бечча балча лелам, керда производственни мощносташ карвераярах йолаш ярех пайда дикаг1а эцаран т1ехьаро, транспорто эффективно болх бара т1ехьара болам хаддаза хьагойтилга.

Юрта боахама дакъе пресса лоарх1амег1ара декхар да лаьтта леладарeи хьайбай боахам лелабарeи культура д1ахо лакхьяра, доахаига дикаг1а 1адакклийтара, б1аьстан юкъе ялаташ д1аде кийчо яр дешаш, ялати хьайбай продукци дукхаг1а яхар духьа лоаттабу къовсам, ерригача юртбоахама продуктай дикал лакхьяри эша ца ялийтаран эш йола йоакхо хьагойтар. Уйла т1аерзаьяй Нечерноземье дег1айоалаяра дешаш шераг1а дувцанза дарг ца хилара. Хьалхаг1а а сапия пресса балха лоарх1амег1арча лостамех цаI болаш дус халкъа эша дика товараш дукхаг1а арахецара, торговлии бытовой г1уллакхаши тоадара т1ехьара яхь дег1айоалаелга.

Белгалдаьлар КПСС XXV съезда решенеш кхочашъяра, нах оарцаг1боахаш юкъьанцарча организацешеи партийни комитеташеи беча организаторски массово-политически балха опыт ч1оаг1аг1а хьагойтанза ярг ца хилар.

Къахьегама, боахам лелабарeи доал дарeи, болх в1ашт1ехьбаккхара, порядка я къахьегама, планови, технологически дисциплина а дикаг1а йола образецаш сихха, къаьгга, дог тешадеш д1айовзайтара, пачхаьалкхен планаши социалистически декхараши кхочашдара бизза т1ахьожам лоаттабелга в1ашт1ехьдаккха дезаш да кепайоазув, телевидени радион.

Совещане дакъа лаьцар КПСС ЦК секретараша В. Долгихеи, М. В. Зимяниней, КПСС ЦК бехктоххамеча болхлоша.

КПСС ОБКОМЕ

З1АМИГА А ДОККХА А МЕЛ ДОЛА Х1АМА КХОДЕ

Къахьегамeи производственни ресурсех кхоабеши хьурматдеши пайда эцара промышленносте, г1ишлошъеча, юрта боахама хьалхалаттараша кхайкадаьча инициатива дакъехьа.

КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленума решенешеи КПСС ЦК-ас, СССР Министрий Совето, ВЦСПС-о, ВЛКСМ ЦК-ас партийни, советски, боахама, профсоюзни, комсомольски организацешка, Советски Союза къахьегамхошка яздаьча Письмо т1а белгалдаь 1978 шерара хьалхара декхараш. Нах оарцаг1бахара боккхача лоарх1аме долча цу документаш т1а ба 1978 шерара план кхочаши т1еххкхочаши яр духьа лелаю социалистическа яхь шераг1а йоаржаяр, производства эффективности балха дикали лакхьяр духьа лоаттабу къовсам ч1оаг1бара советски нахага беш бола т1ехьехам.

Нохч - ГIалгIайчен къахьегамхоша ч1оаг1а деташ айленна т1аийцар партеи правительствай уж лоарх1аме документаш, къахьайкаду хьадав г1уллакхаш чакхдахарца уж кхочашде ч1оаг1а лаьрх1а шоаш хилар.

«Грозненский рабочий» яхача газета т1а кепатеха араьнцай боахама доал дара культура тоаяра, къахьегамца коммунистически г1уллакх хилара, металлах, доагорах, электроэнергех, станошни паркаха, г1ишлой материалех хьурматдеш, т1обле йолча тайпара пайда эцара, кхебаь хьувкъам т1ера ца балийтара дешаш пачхаьалкхен позицешкара авторашa г1еттадеш бола массеха статья («Хьурматдеш хила декхарийла ва», «Хьурматдар — коммунистически оамал», «Вай сий дола г1улакх»).

КПСС обкома бюрос къобалъяьй производства кхочамех бизза1а пайда эцара, з1амига а доккха а мел долча х1аман кхоабари хьурматдарaй, планаши 1978 шера т1аийца социалистически декхараши толаме кхочашдара т1аерзаь «Грозненский рабочий» т1а араьнна производстве хьалхалаттарий (нн. А. Олейникова — «Красный молот» завода котельщикий бригадира, В. Абдуллаева — производственно-товарни контора цеха начальника, А. Бермана — х1амаш тегача производственни объединене керттерча механика, Г. Переловича — Нохч-ГIалгIай г1ишлошъяра управлене СМУ-6 плотникий бригадира, А. Албогачиева — Назрановски района «Экажевский» совхоза звеньевой) патриотически выступленеш.

КПСС горкомаш, райкомаш, халкъа депутатий городскойи районий Советий исполкомаш, министерствай ведомствай, промышлении предприятей, колхозий совхозий кулгалхой, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеш декхарийла я производстве хьалхалаттарий почин ерригача къахьегача коллективашка д1айоаржае, х1амай кхоабари хьурматдари духьа боккъонца йола социалистически яхь в1ашт1ехьйаккхий, производства чуйьарча кхочамех ма-могга дукхаг1а пайда эцара, экономи режим ч1оаг1ъяра коллективаш оарцаг1ъяхар духьа массово-политически организаторски болх бе.

Республикански, городской, районий газетий редакцешта, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета телевиденеи радиовещанеи Комитета т1адиллад балха эффективности дикали лакхьяр, къахьегамеи производственни ресурсех рационально пайда эцар духьа городи юртеи къахьегамхоша лелаеча социалистически яхьа лелам хаддаза буцийта.

Депутатаца в1ашаг1кхетар

Селхан химикий культура Дворецe № 7 йолча Грозненски хоржамий округе г1олла СССР Лакхехьарча Совета депутат волча Ц1ечa Байракха Киевски т1ема округа командующеца, эскара инарала Иван Александрович Герасимовца в1ашаг1кхета гулбелаь цу округера къахьегамхой викалаш.

Из кхетаче хьайийллар КПСС Заводской райкома хьалхарча секретара А. И. Бабиковa.

Цо дош делар нох. И. А. Герасимовeа.

Депутата гулбеннараша дийцар вай мохк халкъа творчески хьинар, х1ама кьаккхоллара низаш ч1оаг1деннача хьале шe дег1аахара кердача заг1а г1а баьнна киларах. Сийлахь-боккхача Октябра юбилей белгалъяьккха. СССР керда Конституци т1а а ийца, — йоах оратора, — советски нах баха хьаькъ долча тайпара накъабола дуней т1а эггара хьалхарча болхлойи ахаройи пачхаьалкхен Герзашчарча Низий — Советски Эскарeи Т1ема-Форда Флотеи 60 шу дизарa. Д1ахо аторо дийцар вай эскаро дег1адоаг1аш, ч1оаг1ъяш 60 шера хьабеначa накъах.

Харжархой ц1ерагIа цига къамаьл дар т1ема ветеран Ленина ц1ерагIча завода инженера В. Т. Верещагина, «Чечингстройтранс» объединене сасара Р. Ш. Мусаева, СССР 60 шу дизара ц1ерагIча химзавода аппаратчицас Н. И. Володязовас. Цар массане баркал аьлар депутата, тешам белар пятилетка задани кхочашъергхиларах.

Цига дакъа лоцаш хилар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатель Х. Х. Боков.

ПАРТИЙНИ ВАХАР

ЦӀЕНХАШТТАИ КПСС УСТАВО МА-ЯХХАРЕИ

Сона хьалхашка улл КПСС члени «Спортлото» яхача Къилбаседа-Кавказски зональни управлене начальники хиннача В. Д. Вахтина персональни дело. Бакъда, хӀора КПСС члена санна моллагӀча юккъьанцарча партийни организаце а вахара закон долча КПСС Уставо дӀадехараш из коммунист ше а парторганизаци а кхоачашдеш хиннаьларе цунга кхоачаргдацар гӀулакх.

Цудухьа цӀаьккхаза а дага ца йохийтача далац вай Устава керттера положенеш. Цо декхарийла ву хӀара КПСС член коммунистически морала принципаш, партийни пачхьалкхени дисциплина кхоачашъе, критика ярах чӀир лехя гӀертарашца, партенеи пачхьалкхени миччча тайпара даь а зе деш болчарца къовсам лоаттабе.

ХӀаьта цу даькъе юккъьанцарча партийни организацей декхарех лаьца цу тӀа белгалдоаккх критикен самокритикен шерра дегӀайоалаяра ларда Устава пачхьалкхен дисциплина телхаерашца, гӀулакх тесса лелаларца, доал ца хиларца, рузкъан кхом ца барца къовсам лоаттабе безаш из я, аьнна.

Цу дӀадехарашка диллача холуш да мел ийрча дьаьнад хьалха во кулгалхо лоархӀаш ца хиннача В. Д. Вахтина гӀулакх. Из деррига нийсденнад администрацие гӀулакхашта тӀахьожам лоаттабора шийна сийнача бокъонех парторганизаци вӀалла пайда эцаш ца хилар бахьан долаш.

Цу тайпара тӀахьожам шийна лоаттабеш боацилга кхетадь из тӀа-тӀа дукхагӀа шийна болча аьттокия пайда ийбе волавенна балха моттигех. Цу даькъе шийна духьале е гӀийртараш е балха тӀара кхоачамбоацараш хьагучалдоахаш хиннараша гӀожа юкатохаш хиннав.

Из бахьан долаш лакха даттача партийни организацешкара, кевайоазон организацешкара гӀо ца дийхача баьинабац коллективера цхьабола нах. ТӀаккха дош тахкара комиссеш аха йолаеннай коллективе, дьагуваьккад вай замеи кулгалхочо лелале йиш йоаца гӀулакхаш. Бухсоцаш партера дӀаваьккхар В. Д. Вахтин. Цо лелаьча харцонех лаьца шоашкахьа хоамаш лерттӀа теркал ца даьрах цӀенхаштта бехк баьккхаб КПСС Заводской райкома бюрох.

Из деррига нийса да, цхьабакъда цу тайпара дар кхы ца хилийтара дӀахо а ца лаьшкача далац вай из гӀулакх. Керттердар «Спортлото» управлене парторганизаце а парте райкомо а цу коллективе кхоачамбоацараш ловргдоаца хьалаш хьа ца даьлга да. Из партийни организаци вӀашагӀъеллача дийнахьа деиз укхаза цӀаккха а КПСС Уставо дӀадехараш мишта кхоачашду хьажар духьа коммунистий отчетешка хоамашка ладийгӀадац. Цу даькъе а, хӀаьта миштта кадраш хьахоржача, уж дӀа-юха нийсъеча, царна кхетам луча парторганизацена доагӀаш дола новкъостал деш хиннац КПСС райком.

В. Д. Вахтин санна бола кулгалхой тайна е гаьза закона юкъдухьала отта безача кхоачилга вай хоаш да. Заводской райкома калкъа судо юхаметтаоттадайтад пунга Ӏаьдала даь зе.

Цу дерригне уйла е декхарийла я кадраш йоагӀ-йоагӀача дӀа-юха нийсъе, хилоязалаш а увттаеш, партин пачхьалкхен Ӏехае гӀертараш гаьна а ца боалийташ хиннахьа шоай метте уттабе безаш йола партийни боахамен оргянаш.

Хьаэцаргда вай цхьаьккха цхьа масал. Массехк шера Ӏаьдальмате йоккхача производствени коллектива керте латташ хьаэвена къьметтел юкъера образовани йоацаш хиннав Ю. А. Ахвердян — Грозненски шурий комбината хинна директор. Цун личнии деле дипломаш хиларах копеш мара хиннадеце а цу хӀамо саг цецваьккхавац, хӀаьта фу тайпара специалист ва Грозне нийсвеннвар ха декхарийла бараш вз тахкара сигото ца еш Ӏийнаб. ХӀаьта керттердар цу комбината балха гӀулакхаш дуккхаза тохкаш хинна КПСС Ленински райкома болхлой директор фу ваг ва дух гӀа ца боалаш бисаб. Из даь дац цар кхьметтел Ю. А. Ахвердян быте харцахьара вахар леладен волга шоашта хайначул тӀехьагӀа а.

Шоашкара ца йоагӀа мелал гойтай цу доккхача гӀулакхо тӀа втара хьалха из аферист балха хьаийцачеи хӀаьта цо юкъйаржъе йоагӀача дӀакхьачача хаца «сай лоӀамагӀа мукъаьалийта со», аьнна ааялени а язъянь, бераши сесаги дита а дита. ДӀаваха цун мукъабеннача шурий промышленноста объединене кулгалхоша а.

Цецноаккхаш да цхьаьнха а. Цу деррагача гӀулакхе юстара йисай комбината партийни организаци. Из иштта нийслургдацар, нагахьа санна администрацие гӀулакхашта тӀахьожам лоаттабеш из хиннаьларе. Кхьметтел коллектива ший производствени декхарех лоархӀа ца еш юсаш хиннача хана а директора аморальни гӀуллакхаш леладарах хоам кхьячача а цун гӀулакхаш ца дувцаш Ӏийнай парторганизаци.

ХӀаьта комбината парторганизацие секретарага, партийни комиссе хьа а вийха. КПСС Устав воча тайпара телхаду шоай кулгалхо метта хӀана ва лаваац оаш, аьнна каттар дича, КПСС райкоме тӀа а вийха, цунца къамаьл даь хилча кхоачам беций, аларах ший декхар цу тӀа дахниилга а лаьрхӀа сецав. Ю. А. Ахвердянаца къамаьлаш-м дукха даьд, бакъда ше яхачох тешаш бараш атта Ӏехабе вӀаштӀехьдаьннад цун. ХӀанз из заочно партера дӀаваьккхав.

Критикен самокритикен ловрга хьежача атта холуш хул кулгалхочун оамал. «ТӀаьбоски партийни организацие критикен самокритикен оттарах» яхача КПСС ЦК сощам тӀа хоза хета белгалдаьдац, карагӀдаьннарий санна кхоачамбоацарий а массе оагӀонгаьрек критически анализ еш тохкам белга вай дӀахо дӀа-хьалхашкахьа кхувлара дииза дергдоаца гӀулакх ва, аьнна.

Города дукха дукхагӀча партийни организацеша кӀезига болх бац коллективай гӀулакхаш лерттӀа тахкара. Цар балха тӀа хӀана белгала да гӀулакх доацаш, кӀоарга тохкаш, доагӀер цӀенхаштта хьадехаш хилар, КПСС членаша а парте боацараша а еш йола замечанеш, предложенеш дукхагӀа теркалъеш хилар.

Цунца цхьаьна белгалдаккха доагӀа цхьайолча партийни организацешка критика ераш нийса кхета ца барца соагӀа из ираш тоӀабе гӀерташ моттигаш хиннилга. Городской партийни комиссе члена В. И. Якшина дукха ха йоацаш тахкар Нохч-ГӀалгӀай АССР жилищно-коммунальни боахама министерства № 1 йолча фабрика-прачечне болхлочо Н. В. Ильинас язъяь жалоба. Гучадаьккхар, цу фабрика директор Н. И. Евтушенко президиуме а волаш, чакхйоаккхаш хиннача профсоюзни собране цхьайола критически замечанеш а дагахьа дош дийха Н. В. Ильина къамаьл ца дайташ йиталга. Цига хиннав министерства вакал а.

ХӀаьта нов. Ильинас язъянь жалоба бокъонца бакъхилар гучадаьккхад парткомиссе. ХӀинз КПСС Ленински райкомо тӀахьежам а леттабеш дӀадоахаш да уж, кхоачамбоацараш, хӀаьта критика ераш юхатоха гӀийртараш бехктокхаме оаш ба.

Статье чакхйоалаш КПСС ЦК Генеральни секретара новкъоста Л. И. Брежнева парте XXV съезде къамаьл деш каровн политикех лаьца белгалдаьккхар доаладе безам ба са «ХӀанзара кулгалхо декхарийла ва - партийность кӀоаргӀача компетентностаца, дисциплинированность инициативаца гӀулакхаца творчески хиларца хила. Цунца цхьана кулгалхо, моллагӀча участке ше вале социально-политически кхетам балара гӀулакхаш теркалие, шийгара хьоккам тела безаш ва».

ХӀаьта партенек правительстванен хьалхашка човлхане декхараш оттадаьча КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленумо белгаладаьккхад, хӀанзарча хьалашка партийни, пачхьалкхен, боахама балха ерригача звеньяшка гӀулакх дика вӀаштӀехьдаккхари бехктокхам айбари, планови заданеш кхоачашьяра лоаттабу тӀахьожам, производствении къахьегамен дисциплина чӀоагӀъяр боккхача лоархӀаме хилар.

Цу дӀадехараша ма-яххара боахама кулгалхой хьалхиебар, уж боккъонца партийни догуйла йолаш хургболаш царна кхетам балар эггара хьалха юкъьанцарча партийни организацей декхар да. ХӀаьта из халданза, корта болаш, даим КПСС Уставаца бусташ бе безаш бола болх ба. ТӀаккха лакхе вай йийнараш санна йола ийрча факташ кӀезигагӀа хургья вай вахаре.

В. ЛАВРИНЕНКО,
КПСС Грозненски горкома партийни комиссе председатель.

АМУРСКИ ОБЛАСТЬ. Голомолин Бориса комсомольско-кагирхой бригадо графикал дикка хьалха а яьнна Беркакитара «Угольная» яхача станце кхаччалца машинихь булача участке планал соагӀа итт километр рельсаш вӀашагӀъеххай.

СУРТА ТӀА: трассе дӀаяхьийта машинаькъа полотна звеньяш тӀайоттташ латт.

Г. КАЧАЛЬЯНА сурт. ТАСС фотохроника.

Профсоюзни вахара хроника

ЦЕХКОМО ОТЧЕТ ЛУ

«Красный молот» заводе чоп доаладеча цеха коллективе дика вӀаштӀехьаьккха делаю социалистически яхь. Цехерча цхе участко, 10 бригада шоайла яхь лелаяра договорам оттадаьд, хӀара болхло моллагӀча цхьаннеца яхье а оаьнна къахьегаш ва. Заводе чӀоагӀдена дӀаэттад «ТолашагӀйола бригада», «ТолашагӀйола участок» яхе цӀераш яхаро тӀехьа къовсам лоаттабелга.

Цунга хьежжа аьттув болаш лел цеха коллектива къахьегама гӀулакхаш а. Иштта, дӀадахача шера тӀейиича декхарех планал соагӀа 150 тонн чоп доаладе безаш хиннача метте 204 тонн доаладаьд. Хьалхалатташ хьайоагӀа нов. Бакнаов керте латта бригада. Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара юбилейга кхоачаш шин шера план кхоачашъе карагӀйийнадар цунга. ХӀанз «Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дизара цӀерагӀйола бригада» яха цӀи лелаю цу коллективо.

Укх деношка цехера берриге болхлой «Пятилетка кхаь шера план Конституце шу дизарга — 7 октябрага кхоачашъергья!» яхача девизагӀа къахьегаш ба.

Цу деррига лаьца къамаьл дир аьвча машиностроени болхлой профсоюза обкома президиума заседание чоп доаладеча цеха профсоюзни комитета председателга нов. Исаева. Президиумо могайир цехкома балха опыт, хӀаьта из коллективе шерра йоаржаелга тӀа а диллар завкома (председатель нов. Ковалев).

•

НАЬКЪАШКА КХЕРАМЗЛЕ ХИЛИЙТАРА.

Пачхьалкхен торговлей потребкооперацен болхлой профсоюза обкома президиумо шийне заседание дийцар «Торговле министерства» АТХ-ие «Чечинг-коопранс» объединенеи водителашка наькъашка делара бокъонаш телха ца ийтарах цар къахьегама дисциплина чӀоагӀъярах де дезарех» дола доаш.

Белгалдаьккхар, автобоахамашка транспорта технически хьалаш тахкара общественни комиссеш вӀашагӀъехка хилар, болх беш ва 70 общественни автоинспектор-дружинник, наькъашка кхерамзле хилийтара лаьрхӀа кабинеташ, уголокаш хьаяьй.

Цунна пхьана хьагучадьахар цу балха юкъе дола кхоачамбоацараш а. Иштта, дӀадахача шера цар водителаша 80-ааз наькъашка делара бокъонаш толхаьяй. ХӀаьта а цар профсоюзни организацеша (председателаша ий, Богословский, Дачаев) доагӀаш дола новкъостал дац общественни комиссей болх тоабара.

Профсоюза обкома президиумо автобоахамий кулгалхошта (н. н. Грицук, Вииза) тӀадиллар къахьегамах долча законодательствага хьежжа водителий балха режим оттаяр вӀаштӀехьдоаккхилга, дика къахьегара а салаӀара а эшаш дола хьалаш царна Ӏалашделга. Моттигерча комитеташкара хьайийхар шоай коллективашка беш бола кхетамен культурно-массови болх тоабелга.

•

КЪАХЬЕГАМХОЙ ЙОАКХО ЯРА.

Республика ейгача промышленноста предприятешка къахьегаш ба эзараш болхлой. СССР Министрий Советой ВЦСПС-ой баьча совнагӀа 1973 шера зенз керда балха уттачь болхлошта кердача образцагӀа къахьегама книжкаш тела деза, аьнна чӀоагӀдаьд. Цхьабакъда, цхьайолча предприятешка из деш дац. Цул а воагӀа хӀана да, цар тӀа ду боазош хараахьа деш хилар. Цхьаза нийслу гайпан цӀераш, цӀераш, даь чӀераш фуараагӀа дӀаязъеш, тарификаци яьчул гӀехьагӀа хиннача хувцамех специальноста цӀи эргаккхарах хай-ханнахьа йоазош даз цар тӀа.

Текстильни ейгачеи промышленноста болхлой профсоюза обкома президиумо ший заседание дийцар ейгача промышленноста предприятешка къахьегама книжкаш лелалара гӀулакх. Предприятей кадрий отделий болхлошкара боахами кулгалхошкара хьадийхар къахьегама йоазош ляра лоаттабу тӀахьожам чӀоагӀбелга.

•

БОККХАЧА ЛОАРХӀАМЕ ГӀУЛАКХ

СССР Министрий Совето сонам тӀайийнаб 1979 шера январь бетта бахача наьха Ерригсоюзни перепись ярах. Цу боккхачеи политически лорхӀам болчеи балха юкъе хьинаре дакъа лоацаш а профсоюзаш. Буввзама болхлой профсоюза обкома президиумо шоай даькъа болхлоша бахача наьха перепись яра кийчо еччи из кхайоаккхачеи доацача даькъах дола дош дийнар.

Ерригсоюзни перепись чакхъяккхара новкъостала лаьрххӀа комиссеш вӀашагӀйоахкилга чӀоагӀдаьд. Царна юкъе гӀоргба хӀамах дика кхеташи дийшаи бола болхлой.

•

СПОРТИ КЪАХЬЕГАМИ.

«Родина» яхача совхозе чӀоагӀа дегӀахулья спорт. Цун юкъеза 250 гаргга саг е боахаме болх беш вола хӀара шоллагӀвар.

Укхазарча болхлоша эггара безамегӀа лоархӀа ловзараш: волейбол, футбол, истола тӀара теннис, шахматаш, шашкаш, кежарга топаш кхуссар. Дукхача яхьашка хьалхара моттигаш яьхай боахама физкультурникаша. Масала, волейболи команда «Спартак» городской общества яхьашка кхоалагӀа моттиг яьккхар. ХӀаьта ейгача атлетика эзараша гуйран кросс йолча хана цхьа команта мара шоайла къалха ялийтавзар.

Массаза яхар санна толашагӀбола спортсменаш балхах а дика кайолаш ба. Иштта, хьалхалатта тракторист Лашин Виктор, водитель Приходько Василий, болхлой Хаджимурадов Махьмад, Сулейманин Сергейн ХатуевгӀар волейболах дика ловзаш ба. Боахаме болх беш я йох йоӀ-трактористка. Царех толашагӀчарех я Маслова Лариса. ХӀаьта спорте а дикача хьокхамашка кхача аьтгув баьннаб цун. ДукхагӀча даькъе из йоӀ бахьан долаш а баьлар цар гуйран кроссе баьйкха толам.

Совхоза администрацеи профсоюзни комитетой лерттӀа йоакхо ю физкультурей спорти дегӀайоалаяра. Укх шера поселке къалхе лаьрхӀад стадион. Укхаза футбольни площадка йоаваш тайп-тайпарча ловзарашта лаьрхӀа сектораш, душ, салоӀа цӀа, хьалдараш кургда.

Кхачаи промышленноста болхлой профсоюза обкома президиумой «Спартак» яхача республиканско обществай спортивно-массови болх дика вӀаштӀехьбаккхарах Сийлен грамота еннай «Родина» совхоза физкультурникай коллективана.

Е. МАКСИМЕНКО,
обкомпрофа инструктор.

ИРЗЗ ДАХЬЯ ЗАКОН

КОНСТИТУЦЕ ХӀАРА МУГӀАРО ВАХАРА ЭШАР ЧУЛОАЦ

Чакхдаьннад 1977 шу, итталгӀа пятилетка шоллагӀа шу. Цхьадолча дӀаяхача шерел аьттув болашагӀа дар из лаьтта леладерашта, цхьадолчоа воагӀа дар. Цхьабакъда тха колхозерча къахьегамхошта, хьалхагӀа дӀадаха 10—15 шу а санна беркате дар вӀадаха шу. Цу юкъа зе хулаш нийсденнадац тхона цхьаккха шу. 1976 шера 345 эзар сома цӀена пайда хилар тхона, 1977 шера 320 сома цӀена пайда бе лаьрхӀадар оаха, хӀаьта оаха баьр 467 эзар сома бар.

Оаха юлалург пачхьалкхен банкера тӀеххьара ссуда йийсачул тӀехьагӀа кӀезигӀ ха дӀаяхаац, боахама гӀулакхашка оаха дӀаухийта деррига ахча тхоай да тха. ХӀаьта цу гӀулакхашта эзар кӀезига ахча дац. Масала, совхкьа ийшар оаха 5 трактор, кӀа хьаьккӀаш, силос чуэца 11 комбайн, 3 автомашин, 150 эзар сома мах-ча дуккха кхыйола техника. 647 тонн фосфорни 306 тонн калийни удобренеш... Банкерча счета тӀа тхоай доалахьа шортта ахча хиларо тхона торо лу колхозхоша хьийгача къих доагӀар царна ший ханнахьа дӀадала, оахош ийеча материалех, фух, кхыча товарех предприятештей учреждениештей доагӀар дӀатакха.

«Пачхьалкхено, — йовх СССР Конституце тӀа, — материальни моральни стимулаш цхьана тар а еш, новаторства, балхацарча творчески гӀулакхашта поощрени а еш, гӀо ду къахьегама вахара эггара хьалха эшаш дола хӀама а даь дӀаоттабара». Тха дуккхача колхозхоех ала мегаргдолаш да къахьегам царна хӀанзле а вахара эггара хьалхагӀа эшаш дола хӀама а хинна дӀаоттаб аьнна.

Халача хьалашка чуэна денаш хилар совхка гуразьа кабола ялаташ, цхьабакъда къахьегам вӀаштӀехьбаккхара керда форма — чуэна транспортни отрядаш — юкъе а йоалаяь, механизатораша дийза кхоачашдир хьалхашка лаьтта декхар. А. П. Безбородов керте латтача отрядо гуразьа дийнча ка болча ялатий 666 гектар чу а ийша 17,5 эзар центнер ялат аьрдар, 629 гектар чуийцар А. Т. Гареев керте латтача механизатораша, В. А. Пуллева отрядо — 588 гектар. Коммуниста В. А. Чеботарева, ший къонгашца Петрцен Алексейцеи «лезвала» отряд вӀашагӀа еелла, кхаь комбайнаца 574 гектар чуийчар. Массе метте дика хьийкъа дар ялат: гуразьа дийна кӀа хӀара гектара тӀара 27,6 центнер даьккхар, мукх—25,2 центнер.

Дог гӀоздоаккхаш да хьайбаш леладерий толамаш. Пачхьалкхена, шура, дулх доахара чӀоагӀа планаш кхоачашъяй. Тха дикагӀа болча доаркаша М. Цуберос, Е. Савиновас, Р. Бишиевас, Х. Мазлевас, Ф. Героевас, кхьчар хӀара Ӏаттагара 3000 а кхы дуккхагӀа а шура яьккхай. Тешшаме ала мегаргдолаш да, укх кердача шера доаркаша М. Цуберос (3740 килограмм яьккха хиннача), Е. Савиновас (3703), Ф. Героевас (3536) хӀара Ӏаттагара 4 эзар килограмм шура йоаккхаргья аьнна. Денгара денга дикагӀа хул дӀателаш йола шура: соахка цхьоалагӀча сортах лоархӀаш ехкай 70 процент шура.

Ӏул хьалхедара дош толаме кхоачашдеш да колхозе. Къе доаш дола Ӏаьсий дикка кӀезигденнад соахка, хӀара 100 Ӏатта лоархӀаш 87 Ӏаса даьд. Племенной болх дика вӀаштӀехьбаккхар бахьан долаш дикагӀча фух дола шинарташ хӀанз оаха ийдац, оахаш кхыча боахамашка дӀадохк.

Мишта хургда тхона керда, 1978 шу? Хаоттама хьалаш миччча бесса нийслой а, дика хьувкъадергда кхашкара ялаташ. Иштта бӀубенна ях аз на, хӀана аьлча 1978 шерарча хьувкъама лаьрхӀа хӀамаш дукха доланцаь гуразьен бӀаьстан юхьен ялаташ дӀадуергдолча лаьтташка 1400 тонн минеральни 17500 тонн органически удобренеш тайсай. ДикагӀа йолча ханашка, цхьоалагӀчеи шоллагӀчеи классах дола фу тоссаш дӀадийнад гуракхьа дув ялаташ. БӀаьстан юхье ялаташ дӀадуергдолча деррига а лаьтта зябь аьхай. Ӏалама аьрдагӀа низ котбаьнна болх ба хуле, соахкарчул воагӀа хургдац тха ялаташ.

ДӀаяхача шерашкарчул дикагӀа Ӏалашъяьй хьайбаш леладу фермаш доакъарашца, помещенешца, дика опыт йола хьайбаш леладерий калраш я тха. Цо хьаьхох, Ӏодеш дола Ӏаьсий тха уцахӀена хургхилари Ӏай а аьхкичул кӀезигагӀа йоацаш оаха шура йоахаргхилари. ХӀаьта бӀаьсти хьаьлча шортта моша доакъар хургда хьайбашта, цу гӀулакха хӀанзле а йоакхо яьй колхоза кхаш леладераша.

Мишта хургда тхона керда шу? Дика, аьттув болаш, хьийкъа хургда. Иштта бӀубенна ях аз, хӀана аьлча «общественни рузкъа лесамдувла, халкъа а хӀара советски сага а хьалторо тоаяра беркат дуьдувла хьаст ба эксплуатацех мукъа бола советски наькха къахьегам». Иштта дӀаяздаьд из кердача Конституце тӀа.

ХӀаьта тха колхозхой къахьегама тӀера ба. Вахара чӀоагӀа хьашт дола хӀама а хинна дӀаэттаб из.

Н. КОНОВАЛОВА,
ЦӀеча Эсвара цӀерагӀча колхоза керттера экономист.

АТЕИСТИЙ СЕМИНАР

Укх деношка КПСС Грозненски горкоме юккъьанцарча партийни организацешка дьяна духьалара болх вӀаштӀехьбоахарий семинар хилар.

Гулбеннараша безаме хеташ ладийгӀар «Атеистически пропаганда яра йолча психологически лардех» аьнна КПСС Нохч-ГӀалгӀай обкома лектора Р. З. Бековас йийшача лекцега.

Цул тӀехьагӀа семинара доакъашхошта йовзийтар дьяна духьалара кхетам луча Грозненски педагогически училище Ӏоаьь опыт. Цу хьакъехьа къамаьл дир училища преподавателя А. С. Моллаевас.

А. СКРИПЧЕНКО,
КПСС Грозненски горкома лектор.

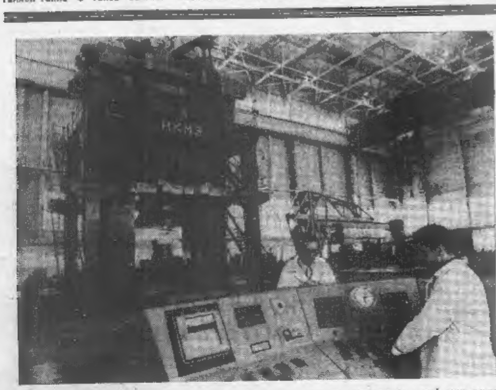

СССР Ӏилмай Академа лакхача давленей физика Институте толаме чаккхдьахад 50 эзар тонн низ болча тӀехьчӀоагӀа мощность а цхьа цилиндр а йолча гидравлически прессана деш дола тохкамаш:

СССР АН Ӏилман, проектни, производствении гӀишлон-монтажни организацей коллективаша, СССР еза-йоккхеи транспортни машинашъяра Министерства, СССР монтажни специальни гӀишлон балхий Министерства специалисташа хьаьяьй дунен тӀа эггара йоккхагӀйола чӀоагӀача тела физике Ӏилман тохкамаш делга Ӏалашдеш йола установка.

Украине Ново-Краматорски машинашъеча заводе хьаьяь йола пресс цу тайпарча машинашта юкъе Ӏаьльмате йоккхя. Цун доаза — 5 эзар тонн, лаккал — 28 метр. Цу установке ерригга комплекс дӀаоттаяра 80 метр йӀаьхен 30 метр лакхен лаьрххӀа корпус хьальяьй. Пресса бух 15 метр лаьттагӀа Ӏочу а бахийта чӀогӀача бетона тӀа латт.

Установка хьаьраша даймелха Ӏилманен техникацеп карагӀдаьнарех пайда а эзаш дуккха чоалхие декхараш кховчашдаьд. Царех цхьа декхар яр Ӏаьльмате боккха низ доврбола деталаш геттара нийса хьайар.

ТӀехьчӀоагӀа мощность йола пресс чӀоагӀа тоӀаяь йоаххача веществай свойстваш йовзара йола эффективности средства я. Ӏилмахоша лерхӀ цун новкъосталца Лаьттан ядрон дараш ка гӀортташ хӀаллац хьаде йиш йолаш. Ший хана лакха давление температурей йолча хьалашка веществаш оамалаш Ӏомаеш Ӏилмахоша хьаяьй искусствении чӀоагӀа алмазаши кхыйола материалаши. Цо эргадаьха хийцар индустре дукха доакъош, торо хилийтар телаш йола инструмент дуккха чӀоагӀагӀа хилийта. ХӀанз хьаеллалу из болх кхы а дикагӀа дӀабахьара йола торонаш.

СУРТА ТӀА: управлене еча пульта юхе боккхагӀйола инженераш Ю. Савкови (аьрдехьарвар) В. Баланови.

О. КУЗЬМИНА сурт.
ТАСС фотохроника.

МЕХКДАЬТТА ДУКХАГӀА ДАККХАРА

Гази мехкдаьттеи доахача къаьмча районашка тӀоанашкара мехкдаьтта дукхагӀа кьалькувзаргдола методаш, мехкдаьтта дахара шоллагӀа методаш, керда араяьнна толашагӀа йола техникеи технология юкъейоалаяр боккхача лоархӀаме гӀулакх да.

Хоаш ма-дарра, «Сунжанефть» НГДУ Карабулак-Ачалкхерен Заманкулерен мехкдаьтта лакъаш латташ хиларах мехкдаьттен гази дукхагӀа дахара производства экономически эффективность лаккъярах долча дерригача чурча кхоачамех бизза пайда эцаргбола наькъаш лахеиза балац промысловикаша «Сунжанефть» НГДУ кулгалхойн.

Мехкдаьтта дукхагӀа даккхара методаш, цу доакъе тӀоанашкара давлени хьаллоаттаяр, скважинашта капитальни ремонт яр а тӀехье, скважинашка къахьегама оасарле лакхъяра методаш а хӀаьта иштта мехкдаьтта дукхагӀа хьаувзара методаш а цу хьалашка дечча балхашта юкъейоалаяр къаьстта боккхача лоархӀаме да.

«Сунжанефть» НГДУ 1974 шера деиз лелаеш я тӀерча мела тӀоанашка болх болабайтара метод — гази мехкдаьттеи цхьана дахара метод. Из юкъейоалаяр бахьан долаш хӀора шера 50 эзар тонн соагӀа мехкдаьттен 60 миллион кубометр гази йоах НГДУ.

Скважинашта капитальни ремонт еча цехо толаме чакхдоах скважинашка йизза хий чу а ухийташ тӀоанашкара мехкдаьтта айдара балхаш. Масала, цу тайпара балхаш барца 1976 шера 12 эзар тонн дукхагӀа мехкдаьтта даьккхар.

Мехкдаьтта дукхагӀа даккхар духьа 1973 шера юкъейоалайкъ № 176 скважинеи 1974 шера № 42 йолча скважинеи шин тӀоана цхьан хана къаьст-къаьста эксплуатаци яра метод. хӀаьта 176 скважина хӀанз а цу методагӀа болх беш я. 1973—1977 шерашка 75 эзар тонн гаргга мехкдаьтта даьккха вӀашагӀдийзача тӀоанашкара.

Белгалдаккха доагӀа. Карабулак — Ачалкхерча мехкдаьтта доаллача моттиге тӀоанашкара давлени хьаллоаттаяра (ППД) процесс чакхъяккхара наьха дарегӀа йолча вӀеж еттийтара способагӀа мехкдаьтта доахилга, тӀоанаш кийчдаро ханаш лоацьелга, мехкдаьтта даккхара коэффициент лакхьелга Ӏалашдаь хилар. Ма-дарра аьлча, Карабулак-Ачалкхерча мехкдаьтта доаллача моттигера доаккхаш дола деррига мехкдаьтта ППД чотах доакх. ППД бахьан долаш шера 100 эзар тонн дукхагӀа доах оаха мехкдаьтта.

1976 шу чакхдоалача хана юкъейоалаяр йолайир булатбенкольни фракцеца еш йола обработка: вӀувнаш дӀадахар духьа из реагент чухийтай Заманкулерча №№ 49, 60 йолча скважинашка. ПӀоах а еш, цу тайпара обработка яьй кхозза. Дукха ха йоацаш № 60 йолча скважине йӀоах на еш 2-за обработка яьй «СевКавНИПИнефть» яхача института ешача рекомендацегӀа. Хьалхарчие а даьча лоархӀамегӀа денпен бийсашен дукхагӀа доаххча мехкдаьтта 4 тоннага дӀаккхьачаа.

Уж толамаш доахача доккха дакъа лаьцад организаторски болх гоабеш, Ӏилманен техникаен карагӀдаьнараш, изобретенеш, рекомендацеш юкъеккхьаш йолча Ӏилма-технически общества.

Мехкдаьтта дукхагӀа даккхара гӀерзаль мероприятеш чакхйоахача доккха дакъа доац мезозойски тӀоанашкара давлени хьалюаттаяр духьа тӀоанашка хий чуухийтача ППД участка, скважинашта капитальни ремонт а забойнта гонахьенашта обработке еш цеха, мехкдаьттен гази доахача инженерно-технологически службай болхлоша, инженераша, техникаша.

Укх тӀеххьарча шерашка къаьстта шерра яьржай НГДУ планаши социалистически декхараш кхоачашдар, къахьегама дисциплина чӀоагӀъяр, рационализаторий болам дегӀабоалабар, керда техника караерзар, къахьегам Ӏилман ларда тӀа вӀаштӀехьбаккхар духьа подразделенеша лелаю социалистически яхь.

ВӀашагӀа а ела болх беш я производстве хьалхалаттарийн новаторийн, рационализаторий а изобретателий а опыт Ӏомаеш, вӀашагӀтохаш, дӀайоаржаеш йола система.

Мехкдаьтта дукхагӀа даккхара деча балхашка юкъарчаа доацаш дакъа доац ЦКРС йоккхагӀйолча мастера В. П. Вилкова кулгалдеча бригадо-буруадеттараша В. И. Крилаеи И. А. Харьяновеи, буруадеттачун гӀоьна В. И. Тедтова.

ТӀоанашка давлени хьаллоаттаеча (ППД) участко хӀара бетта-бетта, шерра-шера кхоачашъю шоай планови заданеши социалистически декхараши. Царех дикагӀа къахьегаш ва И. А. Дыбиев — ППД йоккхагӀйола оператор, Л. П. Кушев — ППД йоккхагӀйола инженер.

Центральни инженерно-технологически служба новатораша производстве хьалхалаттараши ба Н. Н. Летников — инженер-технолог, П. В. Еремеев — инженер-технолог, В. М. Гуров —ЦИТС-а смена начальник йоккхагӀйола операторш А. С. Бескоршеи И. С. Скрипничукои.

Мехкдаьтта дукхагӀа даккхара гӀерзаль мероприятеш чакхйоахача керттера дукъ дӀаккхьача цу подразделенешка шерра яьржай «Профессех дикагӀвар» яха цӀи яккхар духьа, «Къахьегамца коммунистически гӀулакх леладар духьа» делаю социалистически яхь. Цар девизаш я: «ХӀара балха денна— дикала Знак». «ПӀехьабусараш боацаш бе болх», кхьяраш.

Социалистически яхьа итогаш еча хана уйла дукхагӀа тӀаахийта баьинаб эффективностеи дикалеи дешашта, керда техникеи технологии юкъекхаьара, хӀара болхлочун бӀарччача коллективнои производствана интенсификаци яр духьа лоаттабеча къовсаме дакъа лацара боарзма, цу хана къахьегам вӀаштӀехьбаккхара дикагӀа йолча методеи прибмех пайда эцара.

Мехкдаьтта алсамдаккхара балхаш хаддаиза дикагӀа вӀаштӀехьдахаиза дарг ца хилара уйла тӀа а йохийташ 1978 шера НТО-ий НОТ-ий 1978 шера вӀашагӀйолла лерхӀ мехкдаьтта дукхагӀа дахар духьа тайп-тайпара обработкаш ергбола ЦКРС комплексни специализированни бригада. Хала балхаш аттача доахача механизмашца Ӏалашъергья бригада. Иштта лаьрхӀад мехкдаьтта дукхагӀа дахара балхаш дара технологи Ӏомаю курсаш вӀашагӀйохка, баьча балхах бухсоцаш хьаьинараш, экономически эффектага хьежжа болхлоштеи ИТР-аштеи моральни материальни поощрени яра условеш кийчъеш юкъейоалаеш.

Керда мел дараш юкъекхухьача юкъе болхлошеи специалистешеи хьинаре дакъа лацаро, мехкдаьтта дукхагӀа даккхар духьа къовсам лоаттабаро чӀоагӀа новкъостал даьд итталгӀча пятилетка шин шера план «Сунжанефть» НГДУ коллективо Сийлахь-боккхача Октябра 60 шу дузаш кхоачашъира.

С. КАРТАШОВА,
«Сунжанефть» НГДУ технически отдела йоккхагӀйола инженер.

ДИКАГІЧАР ОПЫТ—МАССАНЕНА

ХЬАЛХАЛАТТАЧА КОЛЛЕКТИВЕ

ТІой-Юртан аргІерча кхаштеи юкъе. Боккхачо бер чу, улл «40 лет Октября» яхача совхоза 3-гІа бригада. ХІанз юа улл цун стана кха а бІарг ма-кхоачча гонахьа дадача кхийна в. Тахан укказа «довл дерашо» ба инвентарь тоеш бовзна слесараш Баркинхоев Мухарбик, ГорбаковгІар Тухаин Мухарбики. Вож механизатораш центральни усадьбе шоай тракторашт тоеш, совхозе Іан балхаш деш, доахан кхоабечарна новкъостал деш ба.

Кастта, цхьа бутт баьлча, юха а гуллургба бригада «дезал» шоай стане — хийнлургда массаьара вахар. ВІаьсти хьалча дена гурраш баьшара кІуаc хул бригада коа. Вешкертад чуьнахьа поварен механизаторашен дІахое хохабуц, морковь, редис, бетта дуаргаш, укроп. Ахканьа кхача кийбеш кулг-кІал хул уж повара. Гонахьа ягІа совмий а вешта а тамаш. Хоза хул бригаде...

...Механизаторий бригадир Евкуров Абукара Лахан сона кораьир, совхоза центральни усадьбе. Цун бІарг кхача безаш гІулакхаш шорта да механически мастерске: хІана укказа тоеш латт бригада 6 трактор. Февраль бетта 23-ча денга — Советски Эскара цІейга — кийча хила еза еррига техника.

— Из са цхьанне дош даа, ерригача коллективо лаьрхІа гІулакх да, — йоах Лахана. — ХІанз шоай тракторашт тоеш ба, мастерске слесарийн токарийн новкъосталца, механизаторш Дугиев Малсаг, Дулаев Висангири, Зурабов Адалбик, Анохин Анатолий, Зурабов Висангири. Цар кулг кхийтта техника тешаме я.

Коллективоца цхьаккха а вац опыт йоаца механизатор, «Іаранеш» хов шиъ маца фу де деза. Графикаца хьалхагІа тоа а яь араьякай шоай тракторш Евкуров Руслана, Осмиев Махьмада, кхычар. Укх Іай товс еззан хиццача 11-яех 5 трактор декабрь бетта юкъе араьккай.

1978 шера кхашка дергдолча балхашта техника кийчъяре Шелковской района механизатораша даь кхайкарел Назрановски районе хьалхарчарца хьаллаьцад бригада коллективо. Керттера теркам тІабохийт механизмаш, тІехьаюза инвентарь дика тоаяра. БІаьстаи хьалхарча деношка дене цар де деваараш дукха балхаш де.

Бригада доалахье я 10 чархаш тІаран 7 гусенични трактор. 1650 гектар оахаш дола латтта да. Юбилейни шера совхозе лаккхагІбола хьувкъам цу коллективо кхобаьб: 22,7 центнер гектара тІара долаш турпхьа дийна ялат, цу даькъе мукх — 25,6 центнер, свеклаш — 301 центнер, генараш — 12,5, хьажкІаш — 35,6 центнер.

— Толамаш сено дахийтад кхий Іа? — хьатт бригадира са хьттара жоп луш. ТІаккха дувц:

— Хьалхарча даькъе из да механизатораштa шоай болх безаш, агротехника яххача бесса къахьегаш хилар. Хьазцал масала, оахам дола. Цигара ма-долалой дерриге а. КІезига бац хІана а лаьтта тІапкІаьтта тІема баьнна хун йоакхо да еш барам. Уж механизаторш бен. Тха бригаде оахама йоакхо къахьтта ю. ДоагІачул тІехьагагІа лаьтта оахаш сег вац хьача а цун чота юхаоахаргдар вз. Механизатореша шоаш, сога а кхачалехьа. Ялат дІадуьлга, цунна гІулакх деага а да миттa.

— Совхоз 420 гектара тІа Осмиев Махьмадеи Хучиев Заьлимхан мукх дІабийра, — йоах цо дІахо, — шин трактора тІехьа ялх сеялка а тесса. Минеральни подкормка йир хаинахьа. Цу кхайна де деза гІулакх цу хиннача тІадаьяла дар.

Гурахьа дийча кІа 368 гектар хьалххеде дезаш Беков Іусмани Евкуров Руслани вар. 92 гектар свеклаш Аушев Іазал-МутІалиба делайир, 152 гектар хьажкІаш — Евкуров Жабраила, 370 гектар генараш Олигов Іумарен Беков Іусманеи. Иштта хІара кха, цу тІа дІайийна культура къахьтача механизаторашка дІаладьро цахьа бехктокхам дакхбу, дисциплина эйю.

Укх шера а даьд иштта. Гурахьа дІайийна культураш — 645 гектар — кхаь механизатора тІачІоагІьяьй: Евлоев Бекханан, Олигов Іумаран, Беков Іусманен. Хаинахьа йола а яь 263 гектара тІа подкормка яьй. Удобренеш кхоачаеина мара хьоге бахьнa хургбар ма болх. Укх деношка юха а боладергба.

БІаьсти кхача культурех 170 гектар генараш 100 гектар свеклашт дІаюргйола лаьтта къоастадаьд. Оахама кІал кхайни тухи суперфосфати тессай, гектара цхьацца тонн лоархІаш.

3-ча бригада коллективо довкъарийца Іалаштьеш я чуотталь хьийбаш кхоаба комплекс. Юбилейни шера до дІайийначa цхьан шера тІеюдлача баьний 140 гектарах хІаранe тІара 40 центнер совгІа йол яьлар, планагІа 30 центнер йоагІеча. Пятилетка кхоалагІча шера дІас лаьрхІа я 160 гектар дуккхача шерашка тІеювлен совхка хицнар массел цхьан шера тІеювлен баьцаш. Механизаторш тешаш ба планагІа йоагІачул дуккагІа йол цигара ргхиларах.

— МоллагІа культура дІайийнача а керттера моастагІа ва — йоаркІ, — йоах Лахана. — Цундара бар кьовсам хинна а ца Іеш, тІом хила беза. — Оахь агротехника яххача хаыцхен йоагІача техникашен ду хІара культурана де деза гІулакх. Цу тІа а бе-башха доаццаш а ца деш, лаьрхІа. Из да, сога хьттача, хьалха латта опыт яха деваш чулоацаш дола гІулакх. Це дезараш малагІа балхаш да хоа опытни механизатораште, хІаьта хІара боахаме дийша агрономаш, специалисташ ба. Цар хьехар, дуккхача практика бехгалар тешама кхоачашделга да хьувкъам кхебеча кортрерадар.

Къьостта йоакхо е ёзаш доша да хьалхеедаьр доралелта. хьувкъам хаинахьа ца бойтадош чуэцаьга. Практике хІинз а дукха я хьалхеда ялат чудерзадемга доттІача бесса віаштІехьа ца дахкхар бальан долеш цувах нкъаза ах таргга доаш моттигаш. ДІадийнар хьалххедега, цун хьувкъам лаккагІа хулийтилга механизаторий декхар дале, цар хьийга къа ца дойтьига, сиццагІа из чудерзадейга віаштІехьдаккхар кулгадхой декхар да. Ялат доа ханад тІех латташ хилча, дІахьа кхухьача дала лаьрхІа кийчъаь транспорт ца хилча, кхыца цхьалцадолча бахьанех. ХІаьта нахьа хьацарах ка тоха безам барам а лаьсту. Ялат сихен цІенен чуэнара башхадика метод я юбилейни шера вай метка яьржа ипатовски ю. Цу методах чуйнар Евкуров бригаде дерриге ялат. ДІахо йоадча хана а иштта де лерхІ цар юртбоахама культураш дІаерен чуэлбеш болхаш.

ДІадаьнача шера балха итогех КПСС обкома бюрога, НГІАССР Министрий Советон, облсовпрофе, ВЛКСМ обкомен социсматІа 1000 сом ахчан премии «Жигули» яха шиъ автомашина еннай цу бригада. Коллективе дуккхагІбараш цІе деза, районе, а республике а бовзаш бола говзанчаш ба. Цар къахьегам дуккхаза бахалбахьаб Даьхено шийн доккхача совгІаташца. Иштта, хьажкІаш лелаю звеньевой Евкуров Жабраил Къахьегама Цеча Байракха ордена кавалер ва, Евлоев Бекханага а иззамо орден я, Осмиев Махьмадега — «За доблестный труд» яха медаль. Бригадира Евкуров Лахана еннай Къахьегама Цеча Байракхен Къахьегама Сийлен III степенен орденаш, «За трудовую доблесть» яха медаль, «Социалистически яхье котвальнар» яха 4 знак, дукха грамоташ.

Укх деношка кепатеха арадаьнача, «1978 шера план кхоачаш а тІехкхоачаш а яра социалистически яхь йоаржаярен производства эффективности балха дикал лаккъяра тІехьа доаттабу кьовсам чІоагІбарен хьакхельа» КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК партийни, советски, боахама, профсоюзни, комсомольски организацешка, Советски Союза къахьегамхошка яздьча письмо тІа аьнад:

«Керттердар да шу доладеннача хьалхарча деношка дена балха цахаддаш йола ритм, хІара къахьегаме коллектива районо, горсдо, областо, краяк республикан пачхаьхкахен плановни заданеши социалистически декхараши кхоачашделга Іалашдар».

Уж дешаш бригада коллективо шоай дешна а лаьрхІа тІайнцад. Пятилетка кхоалагІча шера доккхий декхараш оттадаьд механизатораша шоашта хьалхашка. Цар дош деннад хІара гектарa тІара 25 центнер жа бола ялат даккха, совхкарчул дуккагІа хьажкІаш, генараш хьалхеде.

Аьннар цар кхоачашдергдалараx теша безам боагІа.

З. ДАУРБЕКОВ.

КИРГИЗСКИ ССР. Республике Іилмий Академе биологически станце Іаманхоша дукха болх бу лакхача доамашкарча Іамашка дикагІдолча фух дола чкъарий доладе гІертаж. Эггара хьалкара опыт Иссык-Куле яьр. Севанера бена цІена чкъьара меттел аьмуль, сига яха чкъарий а дика дІаІаьмад укказа.

Сон - Куль яха Іам цІонен шийлен хий долаш хиларах дукха ха йоаццаш а тІехьа «беннар» лоархІаш хиццаб. Ихтиологашен «Воставрыбвод» управлене специалисташен тоадьа из Іалама гІалат: лоамаи Іам чу хийцаб сибаргІара пелядь яха чкъьяра.

Цу лакхача лоамашкарча Іама исторе чуь эггара хьалхара промысла центнер совгІа чкъарий деннад.

Чкъарий леладеча заводашка дика віаштІехьаьккхай инкубационни производство. Укх сезонагІа Иссык-Кула чу хецаргда кхойтта миллион кхерг.

СУРТА ТІА: биологически станце зІамагІа воал Іилман болхло А. Жадиях Тонски чкъарий леладеча завода болхло Ш. Сопиеван Иссык-Куле цІена чкъара контрольни бусташ боахк.

Н. ЖИГАНОВА сурт. ТАСС фотохроника.

ТІЕХЬАБУСАРАШ БОАЦАШ БЕ БОЛХ!

ТХОАЙ ДЕКХАРАШ КХОАЧАШДЕРГДА

Тха коллективе догаш гІоадьина тІайцар КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленумен СССР Лаккхехьарча Совета баркІагІча сесси решенеш. Кхы цхьаькха хІамама а къьостта белгалдаьлар тхона дІааха шу — оаха, берригача советски нела а санна, вег чІара раьза хиина йийцар йордача Конституце проект, цу доаржІамеча документа хІара мугІ чІоагГа уйла тІайохийташ бийшар, ваь яахара Керттера Закон хилараx терра кхоачашле тІайцар из.

Керттера Закон тІайцачул тІехьагІа массе а цеxе собранеш хилар из хьадовзийтар. Новкъосталь баькар тха агитатораш крупнатник Палиев Муaлаа, крупанцик Аушев Іаьла, ВОХР-а начальник, партийни организаце секретарь Халухаев Махьмад, производства заведующи, КПСС член Гиреев Ваха.

ИтталагІча пятилетка шоллагІча шера чу ше йолаш социалистически декхараш тІайийцадар Назрановски мельзавода коллективо: шера план ханал хьалха, 24 декабре, кхоачашъе, планал совгІа 300 тонн сортах дола хьоар, 300 тонн крупа, 500 тонн жувр баккха, планал совгІа 220 эзар сома маьха продукци маьхала яккха, къахьегама овсарле лаккъяра плановни задаяк 1,5 процент тІехкхоачашъе, аьнна.

БІаьрчача юбилейни шера хІара бетта производственни заданеш толаме кхоачашьяьй тха коллективо, 20 декабре тІехкхоачашдир итталагІча пятилетка шоллагІча шера социалистически декхараш. Керда шу хьатІаккхача дисача деношка шера олапал совгІа даьккхар 556 тонн сортовой хьоар, 368 тонн крупа, 600 тонн жуар, планал совгІа маьхала яьккхар 200 эзар сома маьхо продукци. Къахьегама овсарле лаккъяра план 104 процент кхоачашйир.

ТІайнна социалистически декхараш толаме кхоачашде коллектив оарцагІаьккхара гІо дир политически экономически дешаро, беседашен политинформацешей, шерран хьадаи, юбилейни шера социалистически декхараш кхоачашдара тІахьехаш хинначa гойтара агитаце. Хан-ханнахьа балха итогаш ю оаха, яхье хьалхабаьннараштa поощрени ю.

КІезагача лоархІаме бац балха ха зеза ца йоаяр духьа лоаттабу къовсам. Миччa бесса яь а къахьегамен производственни дисциплина толхарь моттиг нийсъелча, оаха цехашка, бригадашка, профсоюза местиома заседанеш ювц из, болх беш а харцахьа дІхамаш ца ханнаьаргдача къовда бола совет, новкъостіи сух. Из бахьан доаца шоаш тІехьабусараш хила бахкара дІаухаш йоаш ха, болх ца беш йоаккха ха.

Вайна массинена а дика хоаш да, болх бара ма хьалаш поашта віаштІехьаьльха доллашехьа я. ІІаьсти яларца дукха болхлой ахча дакхха кхычахьа дІаухаьга. Тоьал дукха тха болхлой а иштта республика доазонел ара а буолеш дІаух. Цхьабаьнна тха политинформаторашa, агитаторашa, партийни организаце хІара дешна, чІоагГІа къахьегаш болх барах совкка «хьача даккха» ца болхаш Іайра дулхагІа бола болхлой.

Къьостта шера яьржай тхацига «ТІехьабусараш боацаш бе болх», «ХІара балха деина — дикала Знак!» яхаш девиз а йолаш лелаю социалистически яхь. ХІара цехо, къаьст-къаьстача болхлоша шоайла яхь лелаю. Крупяной цехо яхь лелаю хьоар доаккхача цехаца. Цар хІара смене баь болх хьахьокх хьокхамий улга тІа. Социалистически яхье хьалхара моттиг лелаю хьоар доаккхача цехо. ЯпьалагІча квартале мельзавода керара кара тела ЦІе байракх еннай цунна. Хьалха латтача дуккхача болхлошта ахчан премеш маьхе совгІаташ деннад.

Доккхий социалистически декхараш тІайицад тха коллективо итталагІча пятилетка кхоалагІча шера: мельничнин крупянойн производства технологи тоаяра, производствон къахьегами дикагІа віаштІехьбаккхара чотах кертерчен технологически цехашкен участкашкен къахьегама овсарле планал совгІа 1,3 процент лаккхьелга Іалашде. Простояш кІезигаьдра, ялатах пайда дикагІа эцара чотах планал совгІа 200 тонн сортах дола хьоар даккха, продукцеяа реализаци яра шера план 25 декабрь хьатІаоттаи кхоачашъе а планал совгІа 250 эзар сома маьха кийча продукци маьхала яккха а, яхьа йоаш йола балха за духхьал къахьегаш хьелашка кхерамзлен техникен тоаяра, кхетама болх чІоагІбара, культурно-массови мероприятеш чакхъяхара чотах соахкарчул 20 процент дуккагІа кІезигъе, кадраш 15 процент кІезигагІа хуацаьлийта.

Тхоай социалистически декхараш оаха белгалдаьккхаа тхоашта эша кадраш оаxош кийчъярах дола дош я. Декхараш тІайицад коммунистически къахьегама школий программагІа 70 саг, экономически зонией школашка — 20 саг Іомавелгаи кийчвеиган Іалашде, смежни профессеш 17 сага Іомае.

Уж Іалашъе доккхий декхарий да, хІаьта а тхоан цу дан дет сонз.

Н. НАЛЬГИЕВ,
Назрановски мельзаводан директор.

Шийй хьехамчул дикагІа

Дукха хІама ца эшаш 25 шу да «ІанЬ Магомедов Іали Шелковской района «Красный пахарь» яхача колхозе болх бу. Къахьегама тІера волча подпаскаx дукха хе илалелла воккхагІа вола жа Іу хилар. Коллектива барт чІоагІбе хоаш кулгалхо ва Іали. Цун сий ду, аьннaчунга ладуьгІ наха. Из баьхан долаш хІара шера дика хьоккхамаш гойта карагІ а доал жа леладеча цу бригада. Масала, совхка хІара бІаь жийна тІехьара 151 Іаьхар хьакъоастабир Магомедовен цун новкъосташен. Царел дуккагІа Іоахарий кхеде віаштІехьдалацар районерча цхьаь-цхьаь бригада. Цун совгІа Магомедова совхка хІара бІаь жийна тІехьара хьакъоастадаь Іоахарий цхьан хана цун хьехамчас Социалистически Къахьегама Турпала Н. А. Эскухамбетова хьакъоастадаь хиннчул а дукхагІа да. Баьккхача толамаш дег тІара даькъал а вувцаш «Эскухамбетова цІерагІа» карара кара тела кубок елар гІорваьенача жа Іуно ше Іомаьаьча Магомедовна жа Іуй районни совещане.

Кастта жа дахка долалургда. Из кампани дика віаштІехьъяккха, чакхъяккхара ина дІаккхоача кийчо еш ба Іале кулгалдеча бригадера нах. Совхка хинначул кІезигагІа доаццаш Іоахарий хьалхеде дата бa уж.

Е. ВАСИЛЬЕВА.

КРАСНОЯРСКИ КРАЙ. Мехка хІора промышленностъ хьалхалаттача коллективашна декхар тІайнйина итталгІа пятилетка кхаъ шера шина шарахь — СССР Конституце тІу дузуча дента кхочушде аьнна. Цу декхарашта кІел кулг яздаьраш юкъе ва «Красноярскуголь» яхача производственни объединене «Енисейская» яха шахта очистной забоя горнии боккхий бригадир коммунист Георгий Иванович Поспелов.

1977 шера план хиннa хьалха кхоачаш а ва цун бригадо планал совгІа 35 эзар тонн кІорни баьккхаб. ХІинц берриге кхо тІабахийта керда декхараш кхоачашдергда ба шахтераш.

СУРТА ТІА: (аьрдехьара аьттехьа): горни мастер Г. В. Неволин, бригадир Г. И. Поспелов, горни болхло Г. А. Гальченко.

Ю. БАРМИНА сурт. ТАСС фотохроника.

ТАСС ЗАЯВЛЕНИ

Сомален Эфиопен юкъера тІом лаьрен хІанз легІаьхарен бахьанаш шоашта хоаццехьа а харцахьа доахаш официальни нахьа хоамаш заявленеша йоаржаю укх тІеххьарча деношка кхыча мехкий кепайоазон тІа эггара хьалха Сомале а цу мехка доазоел гаьнна араьхарча моттигашка а. Белгала аьлча, цар йоах, тІем тІа Эфиопегахьа а йолаш дакъа лоац советски тІема персонало а хІаьта иштта кхыча социалистически мехкий «эзарош» болча гражданаша а. Хабараш арадоах, цар новкъосталца эфиопски бІу Сомале территоре тІа чуьхьалха кийчлуш хиларах а из лаьрхІа СССР обороиа министр хьайлагІа Эфиопе вена хиларах а. Иштта шоашхара хьадагльнйца провокацешнн хабараш дуйн советски кемаш самолеташ Эфиопе беча тІем тІа дакъа лаца лаьрхІа хиларах а.

ДІахьайкадежа ТАСС - ана тІадьлала шоашкара хьадага а лушаш хувцаш дола уж деррига хабараш кІал ло боацаш хилара цар лерхІар гуччахьа хилара: долаш дола хьал харцахьарча оагІорахьара катийта а гІотташ, Малхбузехьарча цхьабараша сомалийско - эфиопски довна юкъе гІорта лагаьа шоаш лерхІараш цу тайпара къайле хьолга.

ХІаьта бакъдар сенах латт аьлча, из латт, Советски Союзо Сомаленен Эфиопенен юкъе тІом ца хилийтара де йиш йолаш мел дола хІама шиь оагІорахьара даь хилараx. Цхьабакъда, Советски Союз Сомале кулгалхошa, уналхІеначa уйланен сомалийски халкъа тешамеча доттагІашта хетачоаш духьал а баьнна, Эфиопена дуьхьал тІом болабьчули сомалийски бІу цуа территоре тІа баьнначули тІехьагІа, массане а шорто моттиг нийсьелча ше оттина тайпара, агрессе жертвагахьа а яьнна віаьттай. Эфиопе правительства декар дарах цо доаттІаш дола материально - технически новкъостал ду цунна агресси юлатоаара. Сомалийски кулгалхоша Советски Союза шийна духьала а хьаьт доаца доазаш дола гІулакхаш доладе тарлургдолчта бокъонца доладьгчен шийна хоашехьа а даьд из Советски Союзо, ший араьхарча политика принципиальни установкай принципашка хьежжа.

Цхьабакъда, хІанз Советски Союзан кхыча социалистически мехкаштен бехк хьатІабилла гІертараш сомалийски кулгалхошна цу хана массенена гучахьен, цул тІехьагІа хьахайна ма-хиллара, официальни йоацен контакташ а лелаш, ма-дарра аьлча, агресси йолаелга могадора царна, Сомалена герзаца новкъостал дергда а яхаш. ХІаьта хІанз, сомалийски кулгалхой экспансионистски планаш йохаш латтача хана, цар оагІув хьаллоацаш хинна доазол дехьара барам царна оарцагІбоала гІерт хтоалагІча мехкаш гІолла дІахо а Сомалена герз лоаттадарен гуччахьа тІема новкъостал де торо хилара къакхетьа массанена хозаш хьакхайкадарен наькъаца. Цу цхьан хана Эфиопи араьара тІеянача агрессина духьала ю лоаттабу нийсхон къовсам хьаллоаттабеш дола мехкаша кхоране гІерт уж.

Уж дерриге хІамаш леладу кІанз, цхьан оагІорахьара, регуляри сомалийски бІу хІанз а тІехьа шоаш дІадьаьча Эфиопе территоре даькъа тІа латтача а, шоллагІча оагІорахьара, Эфиопе кулгалхоша шоаш лерхІар шоай йовттаьш мукъа доагІелга мера хьм хІама ца хилари шоай бІу цхьана тайпара Сомале территоре тІа бахийта шоаш дага ца хилари официально хьакхайкадьча а хана.

Советски Союзан лаьца аьлча, из, хьадхагІа а санна, оагІонаш суверенитет, территоре бІарччa ларкІара, доахоаш толаде йиш йоацаш хиларен віаш чуьча гІулакхашта юкъе ца гІертареш лаьра тІа переговораш ара яьккаца Сомаленен Эфиопенен юкъера довн маьаре къоастадара тІехьа латт. Доа цу тайпара къоастадара хилана даргдоана хІанз хила деза, бакъдар аьлча, сомалийски бІу Эфиопе территоре тІара цхьаккха бахьанаш ца уттаелшп хье ца болийташи арибоаккхилга. Шоаш дІалийцача цахьа лаьттащ тІара оккупантий бІу хье ца болийташ ара ца а боаккхаш тІом сонабаьчул тІехьагІа хургдар кара гаьна ваха везаш лац. Из хьахьонх, тахан а эккхам хилара кхераме а долаш ГергарчеМалхбоалене латтача хьало.

Цу къахьача опытах кхетале доагІар цхьаккхе дича а кхетале ца тугараштa тІабуржаргба сомалийско - эфиопски доа ишы а дуккага кІоаргден дерригача хуьан тІара кьал керда кхоахадаларга кхоачаден тарлуш долча, агрессор хеставерий гІулакхаш хила мегача зуламаштa хьалхара бехктокхам.

Саги Іалами

«ПХЕЛАГІА ОКЕАН» КАРАБЕРЗАБАР

«ПхелагІа океан» яхача дешашта шоай хьалагІа хинна малан юхалерзаде мегаргдола ха, тахан боккъонца нийсъеннай. ХІана аьлча пхелагІа океан аьар — из фо да, из ерр а хин океан а ба. Шера 8,5 эзар кубически километр хий хьу морхаша алхха СССР европейски даькъа тІа гІолла. Ииттa долча хиша массех иттаза хьалийза йиш а кайнига хьа мел яь водохранилищашь. Из океан ба Іилмахой сага мукъагІа хилийта гІертар а водохранилищашна йиш хулийт хий чуеццаде а хий ухача каналашка гІолла из кхеш тІа ахийта а.

— ХІаьта мел хий доалургла цу тайпара хьаІайдача морхата?

— Естественни хьалашка догІаш ца делхийтача моркашкара хьадоаккхалургла шарах доаллача дерригача хих шоаткъе итт процентагара кхоаткъе итт процентага кхачаллa. Цхьабакъда лоархІамашта оаха хьазараш йоккхий йоаца цифраш я: шера хулачи йоачаеч итт процент тІаккха а совнагІа Днепра чу доагІача хиш Іалашъе йиш я цаІя ахи миллион гектар латтa. Аьхки йоккъал эттача тьувкъам кІалхара баккха бальаи ба из...

ДИКХАЧА ДЕЛХ ДОГІА

Самолет - лаборатори лаьтташара хьал а къаьста, кхы урагІа ца йозаш кІай бессача декха юкъе соцалар. Хий мел дола хьожаш. Къаьстта ший тайпара лаьтта хьекхача Іоакънига тІа хьатІалоаш морха «чІегнат». ТІаккха микроскоп кІал Іоюла Іоакъниг. Турмала бІаьго чулоаш хи тІадамаш. ТІаккха журнала тІа йоазув ду: «Юкъера тІадамаш, кІезиги...» ТІаккха юха а урагІа яха сигала гІолла кхестаж аул тха лаборатори.

Юхлера а морх кораю. Лаборатора тІерча журнала тІа «орга хьасапера морх» аьнна ца тиллай цунах.

— АДГ боах бе йолаллийта! — оалаш хезар наушникаш чура.

Болх бе йолаелар углекислота оаташ, нагийча бургитий доазув оттадеш йола автоматически установка. Голаш етташ морх «оахаш» мел самолет, хІаьта гобаьккха тхьовра санна шура санна кІай дета доах латт. Юхлера а, моркашта юкъера аралелх тхо. Цхьабакъда оаха цІаьхха соле ма тохийнге а, тха «ИЛ» цун кІалхарча доазол тІа яьлар, самолета тІагІоала доаллача яьшка тІа «фата» етта доладелар догІа. Тха догІа!

— Дика морх я! — раьза санна йоах Гидрометслужба Киевски института экспериментальни тоахамий Днепропетровскя отдела начальника Арнольд Фурмана. — Духхьал догам лелаш санна хет сигала гІолла. ХІаьта цун хІара кубически километрапа эзар тонн хий ма дий. Дерригa а шо бІаь грамм кислота мара эцац километр моркага догІа Іоцийтара...

— Цхьабакъда цу тайпара моркаш укказа. Украина къулбехьа, ахкан зама лахье мел аьлча а кІезига хул. ХІаьта догІа ца тоьар-м шаьра яре ма дий. Кхы фу дергда хІаьта, къилбаседнехьара моркаш къулбехьенгахь дІалакха ездртьехх шун? — хетт аз Арнольдага.

— А, — вел из. — Из цхьа хана хургдар да. Нагахьа санна, бакъдар аьлча, миччa хана цкъа кхача моттигие морх цу тайпара дІайнга езаргйола гІуллакх отте. ХІаьтта тха гІуллакх хІинц укх сахьате кхоачабен да, масала, Днепра керте делла догІаш. ДогІа миччa бесса даь а хьарсам чу ца догІий, хІаьта массе метте хьаь латтa...

СИГАЛАРА ПОЖАРНЕШ

Хьуи пожарнешке хІинз нерда средстваш кІезига кхачаян: чопбоаларгаш, грунтометаш, хий яьчуувзачен дІаветтачен емкосташца кийчъяь самолеташ. ХІаьта а уж еррига средстваш пайдана яп цІя йоккха йоацаш хилча мара. Нагахьа санна 200 гектарал йоккхагІа моттиг чулоацаш цІя дІаяьржаяле, лаьтти тІарча средствашца йоаюлургьяи из. ІотІахулача йоачаша йоаллача йолча хана мужара [illegible] цІи. ХІаьта йоачан ца хулаш-м цкъаза кІираш а ма доахий. Цу цхьан хана йоккхий цІераш дийнача моттигашта тІарча сигала, гІолла дІа-юха а ухаш лелаш хул моркашка Іайнача хин эзараш тонаш. Царгара из хий даккха йиш йий?

Нагахьа санна морх тоъал ниэ болаш а яле, температура кулил лохера воргІ — итт градус йолаш а хуле, сигаларча пожарнеша догІа делийта тешам лу. Бакъда, аьта углекислота а долаш моллагІча моркх чуйохалургьяш самолет. Иштта моттиг нийсъелча моркашта гобаьккхе хкуьз фегара пожарни цунна кхухьаш бодистаь дотох е дашах яь хІама чуетта пиротехнически патронаш а етташ. Подисти доттошьа грамм Іалашду бІаьш миллиардаш шаи буркагаш хьахулта. Цу буркагаша моркашкара хий дукхе чуоз шоаш. «Оопдадаьна» шаь даккилгаш Іолег, массьнардараш сапна долча тІадамех дІадеттахалу, уж шоаш хьатох цар. ТІаккха морхо шортта догІа михкаду лаьттий тІа.

Морха ипроватрова ша-хкоа зарп тІаккийнача каочам ба цаІя ахи эзар тоннагара кхоь а кхы совгІача а тоъаьга кхачачаца хий даккхара. Укх тІеххьарча кхаь шера вай мехка кердача методикагІа массех бІаь цІи йоа а яь 300 эзар гектара совгІа хьу йоагачара...

ра, керда городаш заводашка хица Іалашъера, электростанцешта лаьрхІача «КІайчa кІора» хьакъхьа къамаьл юкъедаьлча бІаргаш массаза а Севангахьа хьож. Севано кхоаб, хий мелазу, сердал тел еррига республикана. Цхьабакъда, укх тІеххьарча 40 шера из Іам чубола кІоаг 200 квадратни километр хІаца беннабац аьнна дІамигбечнаб.

Кастташха Севана новкъостало оарцагІа доагІаргда Арпа яхача хьарсам чура хий. Ший хьарсам хийла а хийна, лоамашта юкъе гІолла чаккхьаккхача тоннела чу гІолла гІоргда хий. Цхьабакъда эшаеннча дерриге хий юхаоттаоттадьлулургаш цхьан Арпага. ДІаувзаш дола хий, кхыметтел из мел чІоагІа кходой а, кІезиг ца а луш, дуккагІа хургда. Цу гІулакха а «пхелагІча океана» чура хий эша йиш хургьяцархьогІ?

— Эша мегарг-м хац сона, эца деза-кх, — йоах Фурмана. — Армене дахка хинняд тхо. Вайнгарча моркашта віаллатара а ца сигара яраш. Севана тІарча моркашна иттаза дуккагІа хургда хий, Украина шаьрача ярен тІарча моркашцарчуа. Нагахьа санна шера хулача йоачашта итт-пхийтта процент ІотІаккхетийта віаштІехьдоале, Севана проблема кхы юкъ оттаргІоацаш къоастаяь мугІа...

«Дала хІама цургда хаац ма дуьхий оаш! — аргие скептикаш. — Долаш дар фуй тІаккха?»

Дукха хІамаш да долаш, 10—15 шу хьалхагІа мара доацаш хьоттама служба дача хоамашка каст-каста гучаьелхар «ши тохар» яха дешаш. Е дуне кьадоладеча дена бала болеш хьабенаб из, лаьтта леладерашта а сомий бешамаш лелаерашта а.

Цхьабакъда укх тІеххьарча зама ша тохар дукха хьоаладеш даи. ХІаьта а дІа мича бахнаб из-м. Из да тохаш бола ша боалаш йола моркаш шоай хаинахьа хьагуча а яьхе, ше дергдоаача йоахаш хилар. Ииь миллион гектар гаргга сомийн комсейн бешамаш а кхаш а да тахан ша ца тоцийташ Гидрометеослужба ша тохара дуьхьарча массадеш боахкоша лорадеш.

Ша тохарах дар да из. Гидрометеорологашта - и ма хой, вайна лакхе ма гарга, кхы а моркаш «Гуьда», аІерая йоае, аэродромашта тІара дохк дІадаха. Веща къоастакха йиса проблемаш а тоъал я цу дакъе хІанз а. Цхьанраш сиха къестаю, вожаш, чоакханегІа ярш, — шортагІа. Цхьабакъда пай ца хетадеш: вай Іилман тІехнен юкъ-юкъе ета аттакшкара тІайна боарамаш болт бе доладенна «пхелагІча океана» хий ресурсаш карабезаргда гІулакх.

Марк ТОЛМАЧЕВ,
(АПН).

СЕВАНА ТІАРЧА СИГНАЛА

Долла доккхий хиш лаа Армене. Цудухье, керда кардердадьча лаьттахьа хий ...

МОСКВА. Москвачаштен столица хьыьшаштен хьалхаш-ка РСФСР халкъий музыкальни искусства шерра панорама хьайийлар Чайковске цӀерагӀча концертин зале хиникача валлейн халхарен ансамблейн халхара ансамблейн Ерригроссийски хьажаро. Цига деъна ловнаш я Поволжьера, СибарегӀара, Къилбаседа Кавказера, Гаьнарча Къилбеседера, РСФСР кхыча районашкара 21 коллектив. Цар хьахьокх вай мехка турпал историва, вай заманхочоа хетаъ юбилейни программаш, советски композиторий керда произведенеш, доах халкъа иллеш, хьахьокх хореографически миниатюраш. Хьажар хьадийллар «Байкал» яхача Бурятски иллен халхарен ансамблос «Мэнго» яхача Корейски хьалап ансамблов.

Хьажара жюрева чубоагӀа хореографическии музыкальнии искусства цӀи хеза бола деятелаш, этнографаш, фольклористаш, художникаш.

БӀаргчача бетта хургдолаш да хьажар. хӀьта лауреаташа доккха концерт оттадарца чакх а дарга из.

СУРТА ТӀА: концерт луш я «Байкал» яха Бурятски Пачхьалкхен ансамбль. «Вай мехкарий» яха халхар да ио дер.

В. ЗАМАРАЕВА сурт.
ТАСС фотохроника.

ДОАЗОЛ ДЕХЬАРА

Алхха нийсагӀа бола никъ—переговораш

Советски общественносто саготду Вьетнами Кампучени юкъера гӀулакхаш гӀоздалераз. Белггала, цӀенкаштта бахьан цхьаккха а дац шин мехка доазонаш тӀа герзашарча низаша вӀашка довнаш дара. Халкъаша-вежараша колониальни доала кӀал ӀӀаьхачо хана чӀоагӀа халонаш лайнай. Цар къонахчал долаш хьалдоаттаьй суверенно дегӀахара йола шоай бокъо, империалистически агресси юхатохара вӀаши новкъостал даьл. Къаза моастагӀа ма а наь котало яьккхачул тӀехьагӀа Кампуче лидераша Вьетнама «дег тӀара чӀоагӀа доле барказ» аьлар кортамукъален тӀом лаьттача хана шоаш хьалланарахи новкъостал дарахи. Вьетнама кулгалхоша, шоай оагӀонгахьара, белгалдоахар тӀема солизарностои цхьана Ӏоъахийтача цӀийвои хьахилийта доалахочунцара къаьстта ший тайпара юкъмоттиг дӀахо а хьаллоаттае шоаш кийча хилар.

Цулухьа дуктагӀа а сахьувзадеш хайра нийна, из юкъмоттиг тоъал йӀаьха хьа хьалхагӀа дена кхерама кӀал оттаь хиннилга, юкъарчал доашаш вӀашка тӀом барга гӀулакх дӀакхаьчалга. Фу да хиннар?

Социалистически Вьетнамо, хоуш ма-дарра, Къулба-Малхбоален Азе мехкашца вӀаши дагардараш дикагӀа нхетадарта, царца цхьана вӀаши гӀойле йола гӀулакхаш шерагӀа леладарга вуташ дола дукха хьалла гӀулакхаш чакхдаьхад укх тӀехьарча шерашка. Доккха беркат цьлар кхыча мехкашцарча гӀулакхий министра заместитель Фан Хиев регионе столицашка вахха варах. Къамий традицеш йолаш йола реальносташн теркал а еш паччахьалкхенаш вӀаотташа вӀаши новкъостал дара а хӀьта яштта къамий территореех кхоадагӀча мехкий гӀулакхашта юкъа гӀертара лайде эца кхыча мехкашта мукъе ца балара а СЭВ-о бъь тӀахьехам цхьана къамаьлаш даьча паччахьалкхей бокхийча хьакимаша кхтабеш тӀакйиабар. Индонезе президента Сухартоси АСЕАН-а мехкий кхыча лидерашеи хьакхайкадир Вьетнамаца цхьана леладу гӀулакхаш дерҭӀадохари шоаш тӀехьа хилар. Таиланда керда администраци раьза хилар дипломатически миссеш дӀа а хьа а яхийта аьнна Ханои еннача предложенеца.

Цу даькъе геттара юха оагӀорахьа лестарца белгалбьинай Пномпена арахьара политически никъ. Цун «уйламикара» дараш цхьаккха бахьан а доацаш доалахошкара дӀадехараш да, доазонаш тӀа кост-каста довнаш а гӀеттадеш. Вьетнамашара довнш доаш соакха Таиландаца гера юкъе доакхаш дов даь 400 моттаг хиннай Кампуче.

Кхыча мехкашкарча зембоахараша Кампуче арахьарча политически наькъа кхы цхьан кхы цхьа башхало а теркалъьй. Пекине Пол Пота, Кампуче правительствана керте даттачон Коммунистически парте лидерош, даьча къамаьлах гуш да, из моцк цхьаккха шеко а йоацаш Мао Цзэ-дуна концепцашта тӀехьа а Китая хӀанзарча кулгалхой политически никъ хьаллоацаш а хилар.

Пекинера тоаш деча хоамашка кхыча мехкий корреспонденташа белгалдоахкха Индокитаерча хӀанзарча событешца алхха цхьан оагӀорахьара хьаьит долаш китайски Ӏаьдалаш хилар. Масала, информаци официальни Ӏаьдалаша кепатеха араьхай Пномпено яьча заявлене тӀарен Пекине хиннача Кампуче посоле пресс-конференце хьакъехьарча отчета тӀарен чӀоагӀа тамашийна выдержкаш, бӀагалъькккхай Вьетнамо «агресси» йолаьй аьнна Кампуче хьаккайкаьн верси. Цхьаькха оагӀорахьара, Синьхуа яхача агентства кхоачамбаьб вьетнамски заявлени, СРВ правительства хоршахь лоархӀаш мел дола хӀамаш цунна юкъера дӀа а даьха, лоацца кепатохарца.

Доазол дехьарча кепайоазо по белгалдоах шин мехка официальни документий прессо дувцарйи сурташ бе-бе хилар. Нагахьа сациа вьетнамски правительства, яаду цу хьакъехьа «Юманите» яхача французски газето, «довна истоте хьакъехьара хӀамаш сатийна дагадохийташ дале, Китаерча Кампуче посоло, вешта а кхохкадена латта гӀулакхаш галха тарлуш хилар теркал ца а деш, хьаккайкаду, шин мехка юкъерча доттагӀала хьакъехьа вӀалла къамаьл хила а дагӀац яхаш», Хеталу, цоцам беш яху газето. Кампуче кулгалхой дӀахо а эскалаци «хьайолл сийлахь-йоккхий державаш кхы а дукхагӀа шай оагӀонгахь тӀаозарен» наькъагӀа дӀабаха дага ба аьнна.

Цунца кхетаде дезаш да, гуттара Вьетнамашара дипломатически гӀулакхаш хана юкъагӀдахача Пномпено хургдолчох ца кхераш даь хӀама а.

СРВ правительства чь заявлени а Вьетнама паччахьалкхени общественнии деятелаша даь къамаьлаш а машар безаши доалахошиара дика гӀулакхаш чӀоагӀдалар довши да. «Куан дой нян зан» яхача армейски газето тӀахьех Вьетнамеи Кампучеи халкъашта юкъера сийлахь-доккха доттагӀал лорадара. Вьетнамски бӀухой, белгалдоаккх статьа тӀа, шоай лаьттан хӀара чӀегилг тешшаме лорае а шин халкъ вӀашагӀлаккха мел лерхӀарнита эшабеш хӀама тоха кийча а ба.

Къовсам тӀа дола дешаш, аьнна хет советски общественноста, переговорий наькъаца къестаде доагӀа. Вежарашха долча халкъашта Вьетнами Кампучии сацна йолча, моллагӀчарнечул дукхагӀа машаре цхьана леладу гӀулакхаши машаш хила тоолуш йола доалдахарча паччахьалкхенашта юкъе бенна хьовзам дӀабаккхар даиза дагӀдоацаши вахара чӀоагӀа лоархӀамеи да.

А. ЛАВРЕНТЬЕВ,
АПН политически обозреватель.

Румыне машинашъяраша социалистически промышленноста болххоша канал хьалха кхоачашйир пятилетка хьалхарча шин шера планов заданеш.

СРР машинашъяраша социалистически экономически интеграце комплексни программа кхоачашъяра даькъе шерра дӀа-юха гӀулакхаш леладу Советски Союзерчеи, вежарахча долча кхыча социалистически мехкашкарчеи шоай коллегашца.

СУРТА ТӀА: Бухарестерча эла-йоккха машинашъеча заводашка цеха вӀашагӀйоллаш латт турбина ротор.

Аджерпресс—ТАСС сурт.

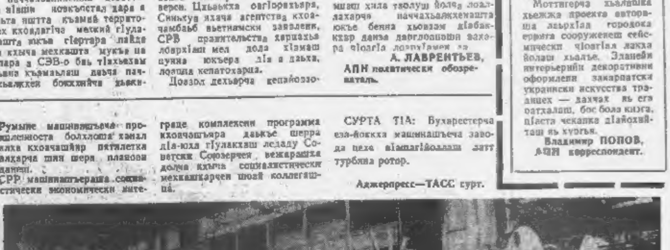

Хьалъеш я керда аэропорт

Эргаьшка тоае а шерье а йолайй Хабаровскера централаьни аэропорт. Йолаш йолча а гаргтарча хана хьае лерхӀача а ерригача конструкцех йола самолеташ хьалгӀоттеи Ӏохоэшен йиш хургйола керда никъ буллаш латт. Цига хаоттам моллагӀча тайпара бале а самолет Ӏохое тоpo хулийтаргйола радиотехнически системаш сигнальни средстваш оттаеш латт. Кхерамбе йолаши дукхагӀеи самолеташ сиха леларгйола наьъаьнгаш дадда а лаьрхӀад.

Сахьата 1500 пассажира гӀулакх де йиш йолча аэровокзала кердача комплекса проект оттаь яьнай. Вокзала лаьрхӀа шин гостиница. Хьалъе лаьрхӀай иштта ресторанаш, буфеташ, киноэалаш, бераш долча новноита лаьрхӀа цӀенош, поликлиника.

— Хабаровскя аэропорт дукха хана дена дунен халкъашта юкъерка аэропорт «хийна» дӀаттай, — цьлар граждански авиацеДальневосточни управлене начальника заместитела Селигей Владимира, — хӀаьта доазол арахьарча авиакомпанеи авиакашица дӀа-юха гӀулакхаш лелалелга вӀаштӀехь а даьнна тха. Реконструкци чакхъяьлча хӀанзарча аэровокзала дуккха помещенеш кхыча мехкашкарча самолетий экипажаштеи пассажираштеи паргӀато хилийтара дунеи халкъашта юкъерча сектора дӀалургья. Оаха лерхӀ, масала, дунен, халкъашта юкъерча зале массехк минут яллаьль Токиоца, Пхеньянаца, кхыче горадаца пассажира телефонаца къамаьл де йиш хургйола буззама система вӀаштӀехьаккха.

БУГАЕНКО Евгений,
АПН корреспондент.

УЖГОРОДА ЮККЕРА СТУДЕНЧЕСКИ ЛОАМАШ

Ужгородски паччахьалкхен университет — къонагӀа ярех цаӀ я. 32 шу хьалха хьайийлай из. Из хьайийлача шера цун йиъ факультете дешаш 168 студент хиннавале, хӀанз цун 12 факультете дешаш 11 эзар совгӀа эӀамега сагн йоӀи я.

Къьаьа здани тоъац хӀанз университета. Из дукхьа керда университетски городок хьалъе лаьрхӀад укхаза. Ужгорода цхьан йисте 62 гектар моттиг дӀалоацаш хургья из. Цунна йисттера дӀахо йолаш хургья 50 гектар йола ботанически беш. Городок йийкъа хургья массехк зонаш: Ӏилман, спортивно-оздоровительни, чуӀеча цӀенойи бозхамеи.

Итт гектар гаріта дӀалоцаш хургья спортивно-оздоровительни комплекс. Укхаза хургья стадион, теннисни корт, ловзара площадкаш, спортивни залаш, ахкани Ӏаьни бассейнаш.

Моттигерча хьалашка хьежжа проекта авторааша лаьрхӀад городока ерриге сооруженеш сейсмически чӀоагӀа лакха йолаш хьалъе. Зданейи интерьерийн декоративни оформлени закарпатски украински искусства традицех — дахчах из эга оатхалаш, боc бола кизга, [illegible]

Владимир ПОПОВ,
АПН корреспондент.

Нохч-ГӀалгӀай АССР журналистий Союзе

«ВАЙ ЗАМАНХО»

Нохч - ГӀалгӀай АССР журналистий Союзе «Вай заманхо» цӀача дешахагӀа республикахи дуп дикахи дакагӀа очерк язъяра йола конкурс кхайкаю.

Социалистически нердалар, вай советски вахара хьисап, керда дуне хьакхоллар — советски саг — уж да авторашта поай очеркаш тӀа, радиотелеочеркашка хьахьокха дезар, цар дувца деза КПСС XXV съезд, КПСС ЦК декабрьски (1977 ш.) Пленумо, «1978 шера план кхоачаш а тӀехкхоачаш а яра социалистически кхь йоаржаярен производства эффективности бала дикали лакхьяра тӀехьа лоаттабу къовсам чӀоагӀбарен хьакъехьа» йолча КПСС ЦК, СССР Министрий Совета, ВЦСПС, ВЛКСМ ЦК Письмое оттадаь декхараш кхоачашдара тӀехьа Нохч-ГӀалгӀайчен къахьегамхоша лоаттайча къовсамах.

Очерко хоадам болхий бола теша хила беш я вай вахара моллагӀча сферера.

Конкурса итогаш оча хала лоархӀаргда: очерк мел йоакха-ча журналистски говзалца язъяй, социалистически ваъе, сага праствения кхетам дуча, дуп творчески хьнар дегӀадоаладеча хьокхаш душ йола патриотик турпалий дика а йиадурейода а образаш хьае хир.

Эрсий, нохчий, гӀалгӀай меттала язъяь машинкана кепатехача 7 оагӀона кхачча йоакха йола конкурсан произведенеш (кино-е магнитни пленкаш) автораша дӀакхьийта еза республикански, районий, дукха тиражаш йолча газетай, телевидении радиои редакцешка 1978 шера 1 октябрьхьатӀаккхачалехьа.

Конкурса жюри очеркашка хьожаргья «Журналистий Союза конкурса» яхача рубрика кӀал кепатёхача, телевидени радиои гӀоала дӀайийцача очеркашка редакционни коллегеши советаши хьежа а хьежа могаьчул тӀехьагӀа.

Конкурсе котбаьнкараита итт преми яла оттаьй: цаӀ хьалхара—75 сом, шиъ шоллагӀа—50 сом хӀарапр, кхоъ кхоалагӀа — 40 сом хӀарапр, йиъ хоастора — 25 сом хӀарапр.

Нохч - ГӀалгӀай АССР журналистий Союза правлени.

Город Челябинска Центральни района автоинспекци болхлоша дукха болх бу берашца. Района ерригача школашка вӀашагӀьехкай наькъашка лелара къоначо инспекторий отрядаш. Царца халлиза занятеш ю ГАИ болхлошеи боккхагӀболча пионервожатешеи. Къонача автоинспектораша дӀател лаьрхӀа удостоверенеши значокаши.

СУРТА ТӀА: № 138 йолча школе къоначо инспекторий отрядаца занятн еш ю милице лейтенант Н. И. Старовойтов.

Б. КЛИПИНИЦЕРА сурт.
ТАСС фотохроника.

Хьехархой дагабувл

Дукха ха йоаппаш С. Орджоникидзе цӀерагӀча клубе гулъеннаяр Малгобекски района массайолча школашкара педагогически коллективаш. Укхаза чакхъяьлар физика, химе, историе, литература, наьна метта, иштта кхыча предметий хьехархой педагогически чтенеш.

Гулбенчараштa хьалханна «КПСС XXV съездо вӀадехарашка хьежжа дешархошта Ӏилма дардаш Ӏомаеча коммунистически кхетам балараx» доклад йир районии халкъа образовани отдела заведующе А. Д. Алероева.

Ший доклада тӀа по кӀоаргга доашхаш дийнар дешархошта дешар хьехарен кхетам баларен лоархӀамеча дешахаех, иштта районе цхьайолча школашка цу даькъе нийслу кхоачамбоапараш белгалдаьхар.

Цул тӀехьагӀа совещание къамаьлаш дир: № 9 йолча юкъерча школа директора М. Н. Беляева, № 4 йолча школа-интерната директора Б. У. Льянова, пионерий ЦӀен директора Т. С. Бутырина, № 3 йолча школа хьехархочо Р. З. Козыреваси № 20 йолча школа хьехархочо Л. Х. Плиеваси.

Районии совещание балха юкъе дакъа а лаьцар къамаьл а дир Нохч - ГӀалгӀай АССР просвещене министра М. У. Умарова, КПСС Нохч - ГӀалгӀай обкома Ӏилмаи дешара заведенеш отдела заведующе Р. Н. Тимошенкос.

Тахани кхоанеи хургда

21 ЯНВАРЕ

В. И. Ленина цӀерагӀа культура Дворец. 11.00. Болх бу ловзара автоматаша. 13.00. Лекционни зал. «Светофор» яха киноклуб «Баьццара сийгалг массанена бовг». «ГАИ правилаш — хьа правилаш» яха викторина. 14.00. — 19.00.— В. И. Ленина цӀерагӀча культура Дворецa библиотека. «Ленин дагахоаба дий» яха обзорийи беседайи цикл. 17.00. Болх бу «Кругозор» яхача киноклубо. 18.00. Кагирхой салаӀара сайре.

Химикий культура Дворец. 15.00. Болх бу «Светофор» яхача киноклубо. «Общественни транспортаца лелача пассажирий декхараш». 17.00. Духовой оркестра концерт. 18.00. СССР Конституцех йола «Мехка экономически система» яха беседа.

Н. К. Крупскаяй цӀерагӀа культура Дворец. 19.30. Кагирхой салаӀара сайре.

«Красный молот» завода культура ЦӀа. 17.00. Ӏелам лорадара халкъа университета заняти. Бешамаш лелаерий факультет. «Баьцаалараш лелалар».

Пролетбата цӀерагӀа культура Дворец. 10.00. Болх бу ловзара автоматаша. 14.00. В. И. Ленина хетаь Ӏуйре. 15.00. Болх бу «Чебурашка» яхача берий кинотеатро.

КИМ цӀерагӀа клуб. 17.00. «Саг, зехар, бокъо» яха диспут. 20.00. Кагирхой салаӀара сайре.

«Электроприбор» завода культура ЦӀа. 11.00. Болх бу «Росинка» яхача берий кинотеатро.

22 ЯНВАРЕ

В. И. Ленина цӀерагӀа культура Дворец. 11.00. Культура халкъа университета заняти. Хореографически искусства факультет. 11.00. Болх бу ловзара автоматаша. 18.00. СалаӀара сайре.

Химикий культура Дворец. 10.30. «Музыка В. И. Ленина вахаре» яха беседа. 11.00. «Диниая дахарга Ленина гӀулакхаш» яха кинофестиваль. 14.00. Спортивни кхьаш. 17.00. Нохч-ГӀалгӀай АССР Лакхехьарча Совета депутатица Р. А. Вансовичаца вӀашагӀкхетар. 18.00. «Тха кӀира» яха социалистически яхье котбаьнпараштa хетадаь журнал.

Н. К. Крупскаяй цӀерагӀа культура Дворец. 10.00. Болх бу «Къона ленинхо» яхача кинотеатро. 12.00. — 14.00. Болх бу берий ловзаргаша. 19.30. Кагирхой салаӀара сайре.

«Красный молот» завода культура ЦӀа. 10.00. «Объектив» яхача фотоклуба заняти. 11.00. Болх бу филателистий клубо. 12.00. Болх бу «Космонавт» яхача кинотеатро. 17.30. Художественни самодеятельноста концерт.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

21 январь

I ПРОГРАММА

[illegible]

22 январь

I ПРОГРАММА

[illegible]

II ПРОГРАММА

14.00 — «Сестленок». ЗӀанитача берашта йола передача. 14.30 — Киножурнал. 14.40 — «ТАНИ» — «Сакъерадаерча Ӏилмай телевизионни академи». Дешархошта йола передача. Передача дӀахьу Нохч-ГӀалгӀай паччахьалкхен универси[illegible]

II ПРОГРАММА

18.15 — Грозненски района Ленина цӀерагӀча колхоза казачий халкъа хора концерт. 18.45 — «Овлаш бувза хьасарашр» яха фильм-спектакль. 1-гӀа, 2-гӀа сереш.

РАДИО

21 январь

6.30 — «Механизаторашн шоай балха гонзал шагъеш ба». Сунженски района Ленина цӀерагӀча колхозера передача (нохчий метта-ла). 6.45 — Хоамаш. 7.10 — Республикански газетий обзор. 8.25 — «Къонаш» яха радиовыпуск. 14.30 — ДӀадеш автора. 15.00 — Концерт. 15.10 — «КӀарцхал» яха сатирически радиожурнал (гӀалгӀай меттала). [illegible]

22 январь

7.10 — Республикански газетий обзор. 7.25 — Хоамаш. 8.25 — «Шоана дукха еза амиараш». 12.10 — «Литературин Нохч - ГӀалгӀайчо» (нохчий метта). 13.15 — «ЦӀе сийсиш». Пионераштеи дешархоштеи йола передача. 15.45 — Малгобекски бурун хеттарашн болча. 18.00 — [illegible]

НАЬСАРЕН РАЙОНЕ БАХАЧА НАЬХА ТЕРКАМГА!

Керда 1978 шу доладелча дехз г. Назране а, Пхьилекъонгий-Юрта а, ТӀой-Юрта а ХЬАЙИЙЛЛАЙ барзкъаш тегачеи уж тоалечеи Грозненски фабрика барзкъаш хьадарен уж тоадарен йола АТЕЛЬЕШ, хӀаьта Экажкъонгий-Юрта хьайийллай кхаьккехи бенхехи хӀамаш а ателье.

«ЭЛЕКТРОИНСТРУМЕНТ» яхача заводе ХЬАЙИЙЛЛАЙ заказаш дӀаийау ПУНКТ.

Ерригача ательешка болх беш ба цу городе а ирташка а бахаш бола барзкъаш доахараш а уж тегараш а. Барзкъаш лаха а тега а царна гӀо деш хул Грознера лакха квалификаци йола барзкъаш доахараш. Бахача наха цар хьехам бала а могаде а тарлу вай заманна тоаш йолча модагӀеи фасонагӀеи дола барзкъаш хӀара сага ха, сибат, гӀон, лакхал-лохал, теркал а деш хьакъоастадеи хьахаржеи.

Наьсарен района ерригача ательешка тӀехьарча модагӀа йола кхалнаькха а мӀачча наьха а пальтош, кочамаш, юбкаш, хачеш, хьалнаькъа галантерейх йола тийга хӀамаш йита йиш я шун.

Ерригача ательешка долаш да шеррача ассортиментагӀа дола дика кӀадаш, эпаш, даьреш, Ший материалех барзкъа хьадайта а йиш я шуга.

НАХА ДУ КЕРДА ГӀУЛАКХАШ:

Барзкъа йоаккха ха йӀаькъара бокхача лоархӀаме ла из товргдолча хьисапе оттадича. Цу ательешка барзкъа кӀалтӀадаккха а доакъош кхыча фасонагӀа тоаде а, тишдена деха доакъош дӀа а доахаш тоадайта а йиш я. Кердадир хьаэцачул дарегӀагӀа хул из.

ДАЬХА БАРЗКЪАШ (ПОЛУФАБРИКАТАШ)

Тегара йола полуфабрикаташ — из дарегӀагӀа а цуа совгӀа сихагӀа а чакхдоала гӀулакх да. Ерригача ательешка йоакхача ассортиментагӀа шортта йолаш я кӀадайи туклорген (трикотажа) барзкъашта йола полуфабрикаташ, царех лоашача хана ший дегӀа модезза хӀанзарча модагӀа йола барзкъа хьадайта йиш я.

Къаман барзкъаш — гӀаблеш, чокхеш, маьре додача нускалан сег йоалаеча сегаш эша барзкъаш заказагӀа хьадайта йиш я цу ательешка.

Массазн а модагӀа, дегӀа тӀа тоаш, аздий, хоза барзкъаш дуахале шоашта лойе пайда эца барзкъаш тегачеи уж тоадечеи Грозненски фабрика шоашта деча гӀулакхех.

Хоттам

Тахан республике гӀоалеи Грознен мархеш а йолаш, йоачча а йолаш малхбоалехьара секунде 0—5 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеи фегара температура республике 0—5, Грозне 1—3 градус шелал йолаш хилеи тарлу.

Кхоанен ломмен мархаш я йолаш, цхьайолча хана лов а делаьш, тайп-тайпарча оагӀонашкахьара секунде 3—7 метр чӀоагӀа мух а хьекхаш хилеи фегара температура буйсана 5—10, дийнахьа 0—5 градус шелал йолаш хилеи тарлу.

Метеостанци.